

Beredskap och kapacitet – mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn

Länsstyrelsen i Västernorrlands återrapportering av
uppdrag 3.B.16 enligt regleringsbrevet 2024

Omslagsbild: Samling människor

Illustratör: Kristine Widlert, Kristines illugrafiska

Länsstyrelsen Västernorrlands publikationsserie

Diarienummer: 851-4179-2024

Författare: Elin Blomberg, Länsstyrelsen Stockholm

Kontaktuppgifter:

Länsstyrelsen Västernorrland

Postadress: 871 86 Härnösand

Telefon: 0611-34 90 00

E-post: vasternorrland@lansstyrelsen.se

Webb: www.lansstyrelsen.se/vasternorrland

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Länsstyrelsernas uppdrag	4
2	Mottagandet under 2024	6
2.1	Asylsökande	6
2.2	Nyanlända med uppehållstillstånd	6
2.3	Ensamkommande barn	9
2.4	Skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet	11
2.5	Arbetsförmedlingens insatser och etableringsprogram.....	12
3.	Nyanländas flyttmönster 2017-2023	15
3.1	Andel flyttar skiljer sig åt mellan och inom län	15
4.	Länsstyrelsernas insatser under 2024	21
4.1	Nationell samverkan	21
4.3	Arbete med kommunal, anvisningstal och fördelningstal	23
4.4	Regional samverkan.....	25
4.5	Intern samverkan.....	26
4.6	Statsbidrag som verktyg.....	27
4.7	Insatser för att motverka att ensamkommande barn försvinner	32
4.8	Prioriteringar i det fortsatta arbetet.....	33
5.	Kommunernas samlade förutsättningar att anpassa verksamheten	34
5.1	Bedömning av förmåga att anpassa insatser utifrån gruppernas sammansättning och behov.....	34
6.	Samlad bedömning framgångsfaktorer och utvecklingsområden	39
6.1	Nyanlända	39
6.2	Ensamkommande barn.....	43
7.	Analys beredskap och kapacitet	47
7.1	Nyanlända	47
7.2	Ensamkommande barn.....	50
8.	Avslutande kommentarer	52
8.	Bilagor	53

1 Inledning

1.1 Länsstyrelsernas uppdrag

Länsstyrelserna har i uppdrag enligt förordningen (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända att verka för att det finns beredskap och kapacitet hos kommunerna att ta emot personer som omfattas av lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning. Länsstyrelsen ska verka för regional samverkan samt samverkan mellan kommuner, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer i planering, organisering och genomförande av insatser för vissa nyanlända invandrare. På regional och kommunal nivå ska länsstyrelsen följa upp kommunernas beredskap och kapacitet i mottagandet samt följa upp organisering och genomförande av insatser för vissa nyanlända.

Enligt samma förordning ska länsstyrelserna även verka för att det finns beredskap och kapacitet att ta emot ensamkommande barn som omfattas av 1 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. samt ensamkommande barn och unga som har beviljats uppehållstillstånd. Länsstyrelserna har även i uppdrag att föra dialog med kommunerna om mottagandet av ensamkommande barn och verka för samverkan mellan kommuner inom länet. Länsstyrelsen ska på regional och kommunal nivå följa upp kommunernas beredskap och kapacitet avseende mottagandet av ensamkommande barn.

Länsstyrelserna fördelar medel till kommun och kommunalförbund enligt 37 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar (ersättningsförordning). Medel som fördelas enligt 37 § får lämnas till kommuner och kommunalförbund för insatser för att skapa beredskap och tillräcklig mottagningskapacitet för nyanlända utlänningar och för att utveckla samverkan mellan kommuner och andra organ i syfte att underlätta etableringen i samhället.

Av regleringsbrevet 2024 framgår att:

- Länsstyrelsen i Västernorrlands län ska lämna en samlad redovisning, med bilagd rapport från varje länsstyrelse, av länsstyrelsernas arbete med mottagande av ensamkommande barn och vissa nyanlända invandrare enligt förordningen (2016:1363) om länsstyrelsernas uppdrag avseende insatser för asylsökande och vissa nyanlända invandrare. Länsstyrelsen ska även redovisa hur medel för att skapa beredskap och mottagningskapacitet samt för att utveckla samverkan enligt 37 § ersättningsförordningen har använts. Länsstyrelserna ska vidare bistå vid genomförandet av Socialstyrelsens, Migrationsverkets och Polismyndighetens uppdrag om att stärka arbetet med att

motverka att ensamkommande barn försvinner. En bedömning ska göras av resultaten av länsstyrelsernas insatser.

- Länsstyrelserna ska delta vid genomförandet av Migrationsverkets uppdrag om anvisning av ensamkommande barn, nyanlända och personer med tillfälligt skydd till kommuner. Länsstyrelserna ska också föra en dialog med kommunerna och möjliggöra omfördelning av anvisningsandelar för ensamkommande barn och av fördelningstalen per kommun för personer med tillfälligt skydd innan dessa fastställs av Migrationsverket.

Uppdraget ska senast den 3 mars 2025 redovisas till Regeringskansliet (Arbetsmarknadsdepartementet).

2 Mottagandet under 2024

2.1 Asylsökande

Antal personer som år 2024 sökte asyl i Sverige för första gången var 9625, varav knappt 40 procent var kvinnor och drygt 60 procent män. Antalet förstagångsansökningar är en minskning med drygt 40 procent i jämförelse med 2022 och med 23 procent i jämförelse med 2023.

Bifallsandelen av förstagångsansökningarna om asyl 2024 var 30 procent, vilket är något högre än de två föregående åren (26 procent).

Totalt var knappt 26 000 asylsökande inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem under 2024, vilket är en kraftig minskning i jämförelse med 2023 (55 442). Av dessa bodde 14 procent i anläggningsboende (ABO), 66 procent i eget boende (EBO) och 15 procent i kommunalt boende. De som är inskrivna i boendeformen kommunalt boende utgörs av skyddsbehövande med uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet. Det lägre antalet inskrivna 2024 beror i huvudsak på att en stor andel av skyddsbehövande med uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet folkbokförde sig under 2024. Vid folkbokföring skrivs individerna ut ur Migrationsverkets mottagningssystem.

2.2 Nyanlända med uppehållstillstånd

Totalt tog Sveriges kommuner år 2024 emot 32 866 nyanlända enligt förordning (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. Nyanlända omfattar i detta avseende personer som fått uppehållstillstånd och som har bott i eget boende (EBO) eller som tas emot från anläggningsboende (ABO), kvotflyktingar, anhöriga till nyanlända och övriga. Även ensamkommande barn som har fått uppehållstillstånd omfattas och uppgick år 2024 till 217 individer. 58 procent av samtliga mottagna var kvinnor och drygt 60 procent av de kommunmottagna befann sig i åldersspannet 20–65 år. Knappt 30 procent var barn upp till 17 år. Övriga 10 procent fördelades förhållandevis jämt mellan nyanlända i ålderskategorin 18–19 respektive över 66 år.

Antalet nyanlända som togs emot 2024 är markant högre än 2023 (7715). Det beror huvudsakligen på att många skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet under förra året uppfyllde kraven för folkbokföring. Genom förordningsändringar omfattas skyddsbehövande som folkbokförs av ersättningsförordningens målgrupp nyanlända. Av samma skäl är Ukraina det överlägset vanligaste medborgarskapet bland de kommunmottagna (83

procent), följt av Syrien (3 procent), Afghanistan (2 procent) och Demokratiska republiken Kongo (2 procent).

Kommun	Mottagna enligt ersättningsförordningen 2024
Stockholm	4 441
Göteborg	1 534
Malmö	873
Huddinge	751
Uppsala	729

Tabell 1. Kommuner med högst mottagande 2024 enligt ersättningsförordningen. Mottagandet innefattar kvotflyktingar, nyanlända från ABO resp. EBO, anhöriga samt övriga.

2.2.1 Anvisade enligt bosättningslagen

2024 års beslutade länstal var 2 800. En relativt stor andel av de skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet hade varit tillräckligt länge i Sverige för att uppfylla kraven för folkbokföring i samband med att massflyktsdirektivet förlängdes till mars 2026. Vid folkbokföring omfattas de skyddsbehövande som redan anvisats en kommun enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) av lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen). De ska i första hand anvisas till samma kommun de redan bor i. Mot bakgrund av detta reviderades länstalen och utökades till 18 800.

De reviderade läns- och kommuntalen var inte tillräckliga för att anvisa de skyddsbehövande som förväntades folkbokföra sig under återstoden av kalenderåret 2024. I oktober beslutade därför regeringen om nya reviderade länstal. De nya länstalen om 21 700 individer trädde i kraft den 1 november.

Av de knappt 33 000 som togs emot i kommunerna 2024 anvisades 17 702 till kommunerna enligt bosättningslagen. 907 av dessa utgjordes av kvotflyktingar. Den absoluta majoriteten kvotflyktingar anvisades från augusti månad och nära hälften av samtliga kvotflyktingar, 430 individer, anvisades under december. Resterande utgjordes av anvisningar från Migrationsverkets anläggningsboende samt skyddsbehövande som folkbokförts och som omfattas av bosättningslagen. Diagram 1 nedan synliggör mottagandet per län som andel av det totala antalet anvisningar under 2024.

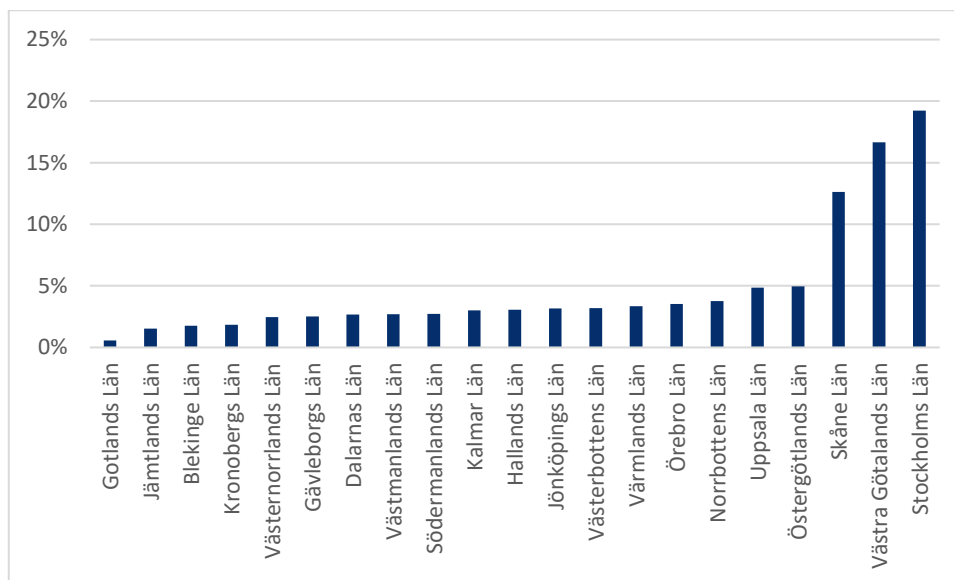

Diagram 1. Andel anvisade 2024 av total, per län¹

Av Sveriges 290 kommuner var det fyra kommuner som inte hade något kommunal avseende folkbokförda skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet som omfattas av anvisning enligt bosättningslagen. 35 kommuner hade inget kommunal avseende personer från Migrationsverkets anläggningsboende och kvotflyktingar. Sammantaget var det tre kommuner i hela landet som 2024 inte hade något kommunal, det vill säga varken skyddsbehövande eller kvotflyktingar och personer från ABO. Enligt siffror från Migrationsverket var det ingen kommun år 2024 som hade ett kommunal men som inte fick någon anvisning, i jämförelse med 28 kommuner år 2023.

Kommun	Anvisade skyddsbehövande	Kvotflyktingar/person från anläggningsboende	Totalt anvisade
Stockholm	1392	169	1561
Göteborg	787	61	848
Uppsala	485	40	525
Malmö	479	30	509
Örebro	308	24	332

Tabell 2. Kommuner med högst antal anvisade 2024 enligt bosättningslagen.²

¹ Statistik hämtad från Migrationsverket 2025-02-20

² Statistik hämtad från Migrationsverket 2025-02-20

Stockholms stad, Göteborg stad, Uppsala kommun, Malmö stad och Örebro kommun stod för det högsta antalet anvisade enligt bosättningslagen under 2024. Om man ser till det totala mottagandet enligt ersättningsförordningen, se tabell 1, hamnar i stället Malmö stad och Huddinge kommun på tredje och fjärde plats, följt av Uppsala kommun på femte plats.

2.3 Ensamkommande barn

Under 2024 sökte 492 ensamkommande barn skydd i Sverige. Av dessa var 278 asylsökande och 214 var barn som sökte skydd enligt massflyktsdirektivet. Föregående år var det totala antalet 488 barn, varav 341 var asylsökande och 147 var barn som sökte skydd enligt massflyktsdirektivet. Det totala antalet är därmed i stort sett samma som 2023, men antalet barn från de båda kategorierna närmar sig varandra. Detta innebär en minskning med 19 procent av antalet asylsökande barn och en ökning på 45 procent av gruppen som sökt enligt massflyktsdirektivet. År 2023 var första året som mottagandet understeg 500 barn sedan 2005.

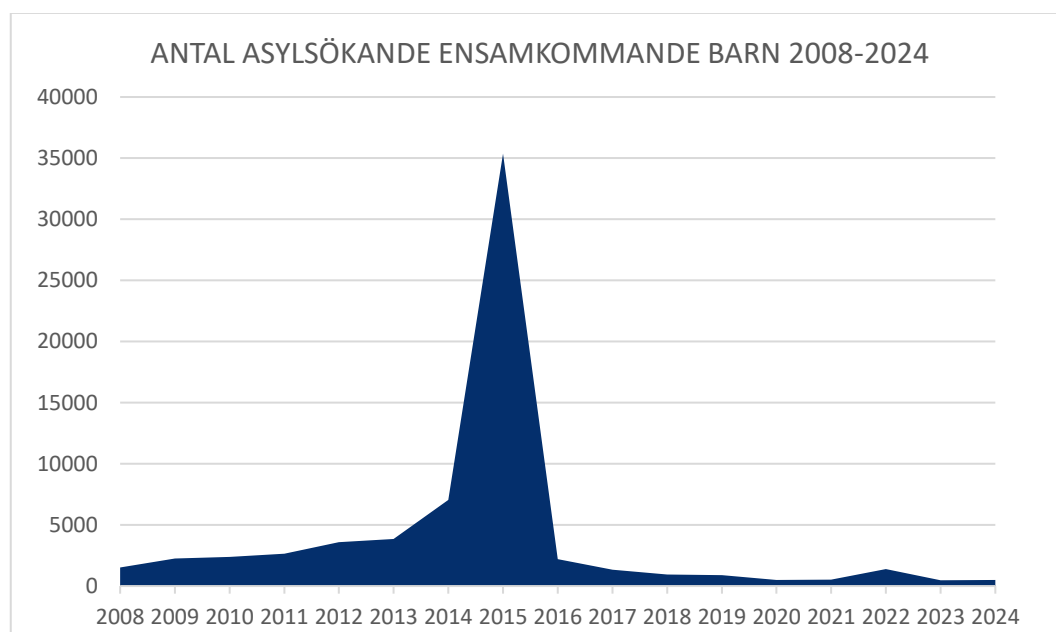

Diagram 2. Mottagna asylsökande ensamkommande barn 2008–2024, antal per år

Inom gruppen asylsökande ensamkommande barn var de största grupperna som ansökte under 2024 från Syrien (27 procent), Afghanistan (10 procent), Marocko (10 procent) Somalia (9 procent) och Eritrea (7 procent). Den största skillnaden i antalet individer från de länder som nämnts gäller Afghanistan där 27 barn sökte asyl under 2024, jämfört med 70 barn under 2023.

Avseende gruppen asylsökande var andelen flickor 25 procent och 13 procent var barn i åldern 0–12 år, vilket inte är någon större förändring jämfört med föregående år. För gruppen ensamkommande barn som sökt enligt massflyktsdirektivet var andelen flickor 21 procent och andelen barn i åldern

0–12 år uppgick till 3 procent. Föregående år var andelen flickor 40 procent och barn i åldern 0–12 år 9 procent, vi ser därmed en minskning av andelen flickor och yngre barn.

Könsfördelningen mellan asylsökande och skyddsbehövande skiljer sig därmed inte lika påtagligt för 2024 som det gjorde för 2023, då andelen flickor bland de som sökt via massflyktsdirektivet var högre.

2.3.1 Anknytningsanvisningar

Ensamkommande barn anvisas till landets kommuner av Migrationsverket. Anvisningar fördelas enligt en modell där varje kommun tilldelas en andel som uttrycks i ett promilletal. Andelstalet sätts sedan i relation till det totala antalet anvisningar som gjorts sedan 1 januari 2016. Barn som anvisas enligt denna modell anvisas enligt måluppfyllelse. Barn som har anknytning till en kommun, till exempel genom en person som befinner sig i kommunen kan i stället anvisas på så kallad anknytning.

Totalt skedde 497 anvisningar under 2024. Av dessa skedde 72 procent på anknytning och 28 procent på måluppfyllnad, vilket är i princip samma fördelning som föregående år. Det var under 2024 totalt 183 kommuner som anvisades minst ett barn, vilket är en marginell minskning från föregående år då 186 kommuner fick en anvisning. Av dessa kommuner var det endast 41 kommuner som tog emot fler än tre barn. Fördelningen av antalet barn som anvisas på måluppfyllnad och anknytning är inte jämnt fördelad över landet. Exempelvis fick kommuner i Södermanlands län ingen anvisning på måluppfyllnad, men 15 anvisningar på anknytning. Samtliga anvisningar till Gotlands län gjordes också på anknytning. Det län som anvisats flest barn är Stockholms län vars kommuner gemensamt fått 125 anvisningar, men endast elva av de barn som anvisades till Stockholms län anvisades enligt måluppfyllnad. De kommuner som tagit emot fler än tio anvisningar per kommun är Stockholms stad (40 anvisningar) Göteborgs stad (29 anvisningar) Umeå (13 anvisningar) och Malmö stad (11 anvisningar). Anledningen till Umeås förhållandevis höga tal är omfördelning, se kap 4.3.

2.3.2 Vidarebosatta ensamkommande barn

Under 2024 har mottagande av vidarebosatta ensamkommande barn varit fortsatt lågt. Endast fem barn har bosatts i Sverige enligt vidarebosättningsprogrammet; samtliga från Demokratiska republiken Kongo i åldrarna 7 till 17 år. Fyra av fem var flickor. Ensamkommande minderåriga kvotflyktingar omfattas inte av anvisningsmodellen som redovisats ovan utan anvisas i stället enligt bosättningslagen.

2.4 Skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet

35 000 skyddsbehövande ansökte under 2024 om förlängning av sitt skydd enligt massflyktsdirektivet. Av dessa beviljades 98 procent bifall. Därtill ansökte drygt 10 500 om skydd enligt massflyktsdirektivet för första gången under året varav 93 procent av ansökningarna bifölls. 330 ukrainska medborgare sökte asyl i Sverige. Av de asylärenden som avgjordes under 2024 avseende ukrainska medborgare fick 70 procent bifall.

Majoriteten av de som har skydd enligt massflyktsdirektivet är ukrainska medborgare men det finns också sökande med andra medborgarskap. Bland förstagångsansökningarna var de vanligaste medborgarskapen Ryssland (12 individer), Georgien (11) och Belarus (9). I december 2024 var totalt 17 505 individer inskrivna i Migrationsverkets mottagningssystem med ett giltigt tillstånd enligt massflyktsdirektivet. 67 procent av dessa bodde i eget boende och knappt 30 procent i kommunalt boende. Övriga bodde i anläggningsboende eller övrig boendeform.³

Fördelningstalet som beslutades på nationell nivå för 2024 var 5 500. Totalt anvisades 4 154 individer till kommunerna, exklusive avbrutna anvisningar. Måluppfyllelsen uppgår totalt till 70 procent, men med variationer på läns- och kommunnivå.⁴ Kommunerna uppger överlag att mottagandet av skyddsbehövande under 2024 har fungerat förhållandevis väl.

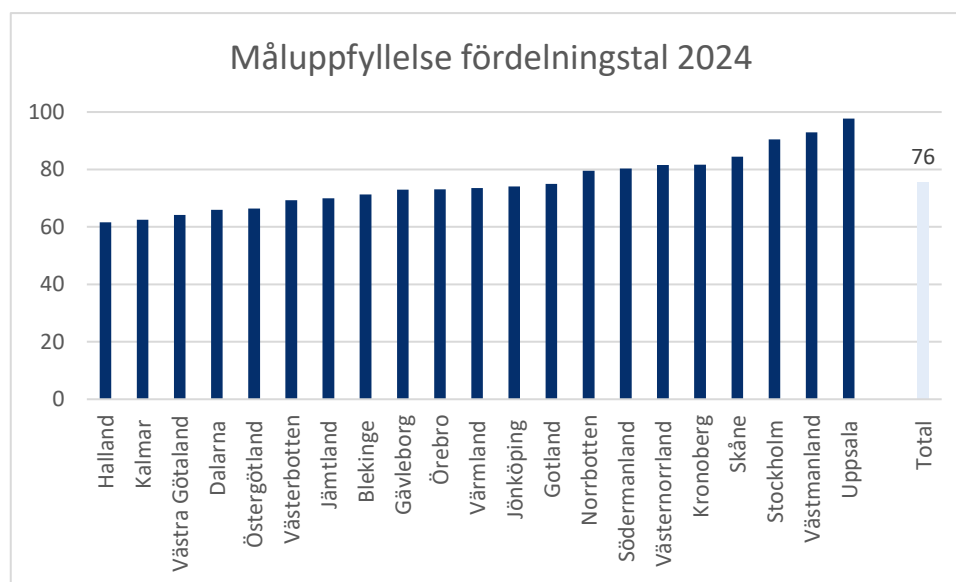

Diagram 3. Måluppfyllelse utifrån fördelningstal 2024 exklusive avbrutna anvisningar, andel (%) per län och total

³ Statistik inhämtad från Migrationsverket 2024-02-11

⁴ Statistik inhämtad från Migrationsverket 2024-02-17

2.5 Arbetsförmedlingens insatser och etableringsprogram

9 761 nyanlända var inskrivna i etableringsprogrammet i december 2024, vilket är nästintill samma antal som 2023. Av dessa var 6 731 kvinnor och 3 030 män. Den största andelen inskrivna, 41 procent, hade eftergymnasial utbildning följt av förgymnasial utbildning (38 procent). Länsstyrelser lyfter behovet av bättre samordning mellan kommunernas och Arbetsförmedlingens insatser samt behov av ökad anpassning i etableringsprogrammets insatser utifrån individuella behov. Kommunerna beskriver i länsstyrelsernas enkät om mottagandet 2024 att ökad centralisering och digitalisering inte motsvarar målgruppen nyanländas behov, vilket därmed kan försvåra individens etablering.

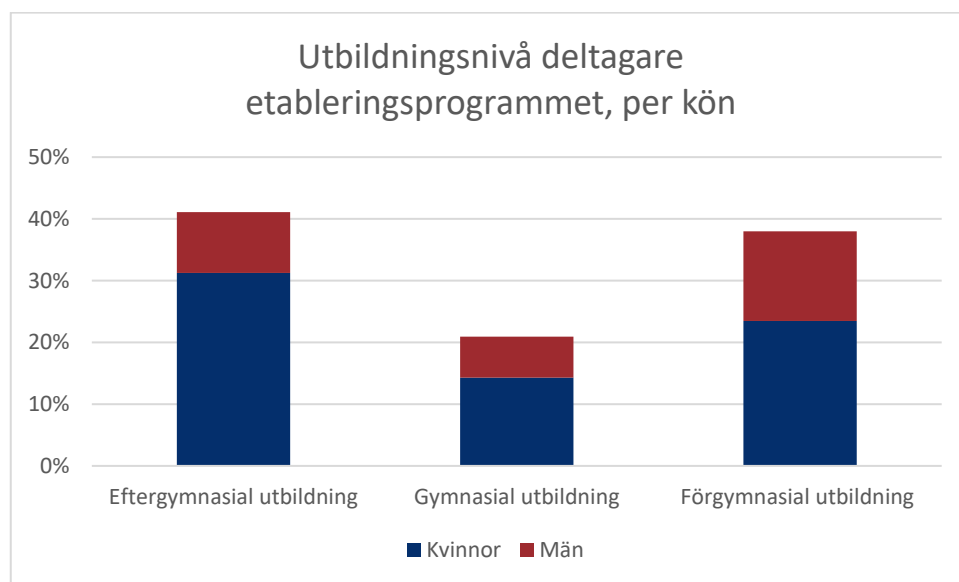

Diagram 4. Deltagare i etableringsprogrammet december 2024, andel (%) per utbildningsnivå total och per kön. Statistik inhämtad från Arbetsförmedlingen 2025-02-11.

2.5.1 Andel i arbete 90 dagar efter avslutad etablering

Under perioden januari till september 2024 var det 25 procent av de nyanlända som avslutat etableringsprogrammet som inom 90 dagar gick ut i arbete. Arbete inkluderar i detta avseende arbete med stöd, arbete utan stöd och nystartsjobb.

Diagrammet nedan visar andel i arbete 90 dagar efter avslutad etablering av total per län. Södermanlands län uppvisar lägst andel under perioden med 15 procent medan Norrbotten uppvisar högst siffra om 42 procent i arbete inom 90 dagar efter avslutad etablering.

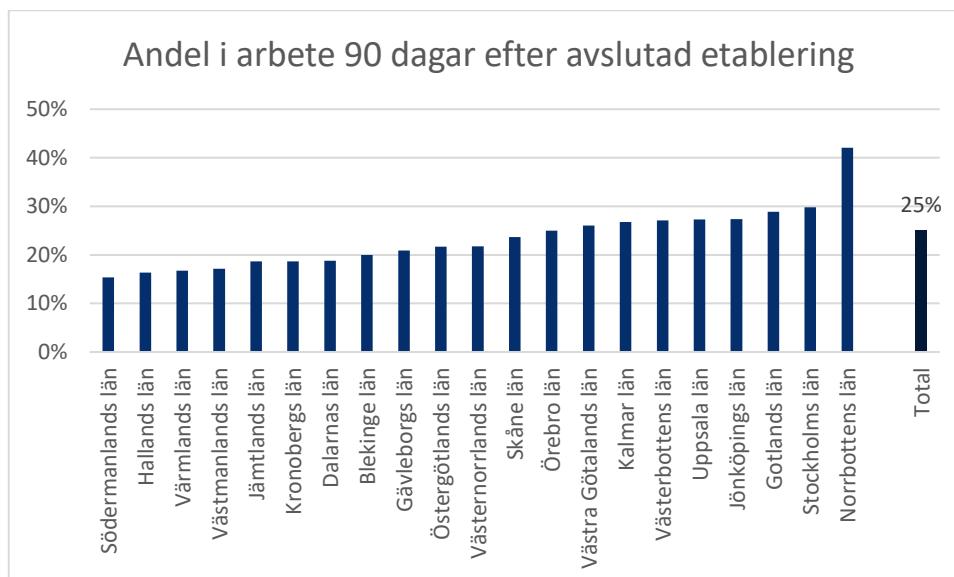

Diagram 5. Andel av total i arbete 90 dagar efter avslutat etableringsprogram januari – september 2024, per län samt total.⁵

Av deltagarna i etableringsprogrammet under januari – september 2024 var det 38 procent som gick ut i antingen arbete eller studier efter avslutad etablering. Det är en något lägre siffra än motsvarande tidsperiod 2023. I likhet med förra året är andel kvinnor som går ut i arbete eller studier långt lägre än andel män. Män går även ut i arbete i långt högre utsträckning än kvinnor medan andel män respektive kvinnor som går ut i studier är snarlik, se diagram 6.

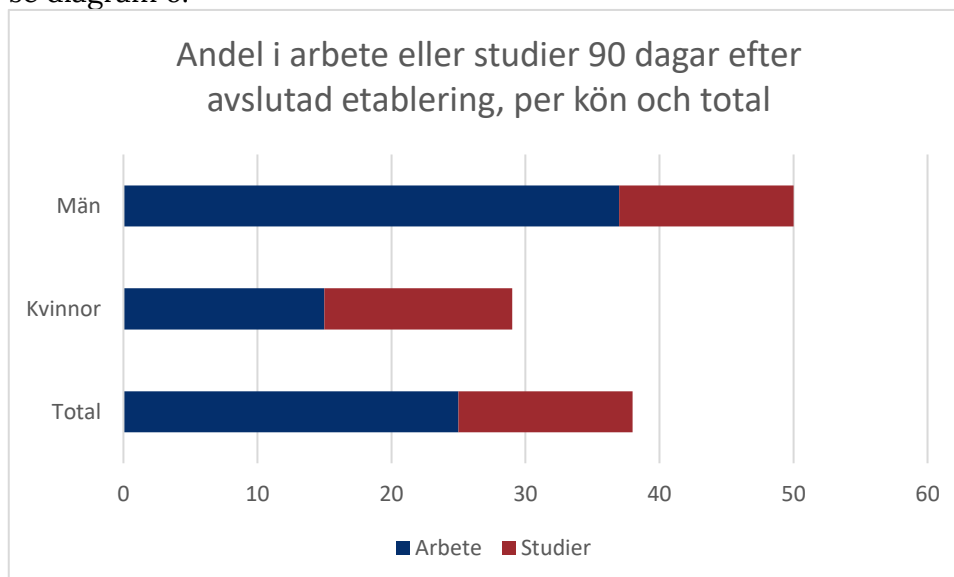

Diagram 6. Andel i arbete eller studier 90 dagar efter avslutat etableringsprogram januari – september 2024, per kön och total⁶

⁵ Statistik inhämtad från Arbetsförmedlingen 2024-01-27. Statistiken omfattar perioden januari – september 2024. Helårsdata finns tillgänglig i april 2025.

⁶ Statistik inhämtad från Arbetsförmedlingen 2024-01-27. Statistiken omfattar perioden januari – september 2024. Helårsdata finns tillgänglig i april 2025.

Av de nyanlända som varken gick ut i arbete eller studier 90 dagar efter avslutat etableringsprogram, befann sig majoriteten inom jobb- och utvecklingsgarantin (32 procent) följt av 10 procent som avaktualiserades från Arbetsförmedlingen av andra skäl än arbete eller studier. 4 procent var öppet arbetslösa. Status för övriga 90 dagar efter avslutad etablering, se tabell 3 nedan.

Andel 90 dagar efter avslutad etablering av antal avslutade tjänster, per status	
Status	Andel
Jobb- och utvecklingsgarantin	32%
Övriga avaktualiserade	10%
Åter etableringsprogrammet	6%
Övriga inskrivna	6%
Öppet arbetslösa	4%
Jobbgaranti för ungdomar	3%
Övriga program med aktivitetsstöd	1%
<i>Total</i>	<i>61%</i>

Tabell 3. Andel 90 dagar efter avslutat etableringsprogram av antal avslutade tjänster januari – september 2024, per status⁷

⁷ Statistik inhämtad från Arbetsförmedlingen 2024-01-27. Statistiken omfattar perioden januari – september 2024. Helårsdata finns tillgänglig i april 2025.

3. Nyanländas flyttmönster 2017–2023

Länsstyrelsen har analyserat nyanländas flyttmönster åren 2017–2023. Syftet har varit att genom kvantitativa data systematiskt följa upp tillämpningen av bosättningslagen och hur den har fallit ut nationellt, regionalt och lokalt.

Materialet har spridits till andra berörda myndigheter samt inom länsstyrelserna som ett stöd i dialog och uppföljning av mottagandet regionalt och lokalt. Analysen av statistik har även stärkt samverkan med Migrationsverket och SCB i utvecklingsarbete kring mottagande av kvotflyktingar respektive översyn av riktlinjer för hur personer med utländsk bakgrund bör redovisas i statistik. I följande avsnitt redovisas några av de övergripande resultaten med bäring på beredskap och mottagningskapacitet, med fokus på bosättningen av nyanlända.

3.1 Andel flyttar skiljer sig åt mellan och inom län

År 2017 mottogs och anvisades drygt 21 000 nyanlända till Sveriges kommuner. Drygt hälften var män och 40 procent var barn. Majoriteten (85 procent) anvisades från Migrationsverkets anläggningsboende och endast 15 procent var kvotflyktingar. Tre år efter mottagandet i en kommun skiljer det sig åt hur stor andel av de anvisade som bor kvar i sin anvisningskommun. Det förekommer även stora skillnader mellan länen.

För hela landet hade 28 procent av alla anvisade nyanlända mottagna år 2017 flyttat från sin anvisningskommun inom tre år efter mottagandet. Från Stockholms län hade högst andel flyttat, 41 procent och i Gotlands län lägst andel med 14 procent, se diagram 7 nedan. En fjärdedel av alla anvisade mottagna barn hade flyttat, vilket motsvarar knappt 2 200 individer. Även i detta avseende förekommer stora variationer mellan kommuner och län. Nära hälften av de barn som flyttat hade flyttat från kommunerna i Stockholms län.

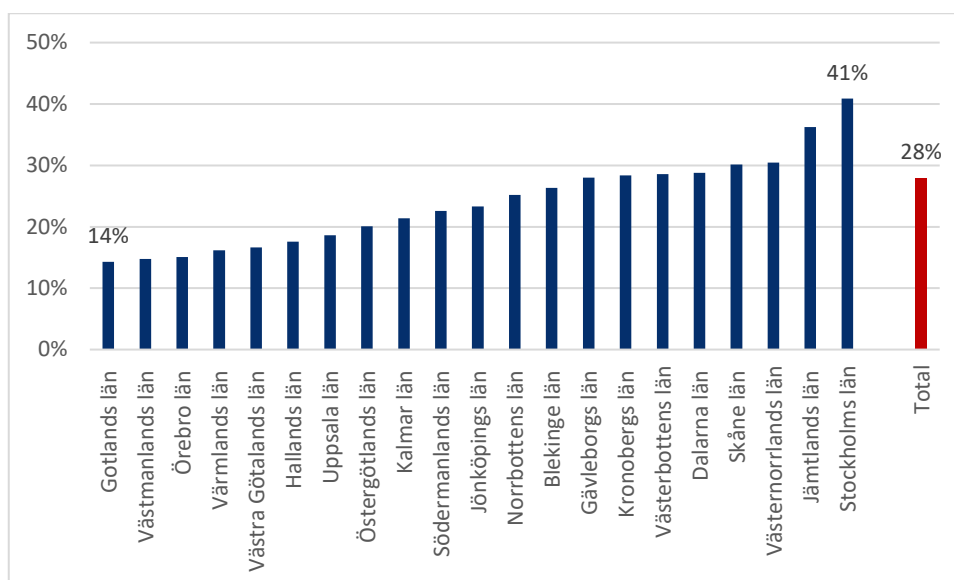

Diagram 7. Anvisade nyanlända 2017 som har flyttat från anvisningskommunen 3 år efter mottagandet, andel (%) per län och total

År 2020 mottogs ett mycket lägre antal anvisade nyanlända till Sveriges kommuner, drygt 3 600. Den totala andelen som hade flyttat från sin anvisningskommun inom tre år efter mottagandet var dock detsamma som för anvisade mottagna år 2017, 28 procent. En lika stor andel barn mottagna 2020 som 2017 hade flyttat (26 procent). Andelen kvotflyktingar av det totala mottagandet av anvisade nyanlända hade år 2020 ökat till nära hälften. En fjärdedel av kvotflyktingarna hade flyttat inom tre år, i jämförelse med en femtedel av de som mottogs år 2017. Inom gruppen anvisade från Migrationsverkets anläggningsboende hade en dryg fjärdedel flyttat båda mottagningsåren.

Vi har även analyserat utbredningen av flyttar inom gruppen självbosatta nyanlända. Fler än dubbelt så många självbosatta än anvisade nyanlända mottogs i kommunerna år 2017. För hela landet hade en något högre andel självbosatta, 32 procent, flyttat i jämförelse med anvisade. Totalt mottogs drygt 20 000 självbosatta barn år 2017, varav 31 procent hade flyttat inom tre år efter mottagandet. Stora variationer mellan länen förekommer även avseende i vilken utsträckning självbosatta flyttar. I några län hade självbosatta respektive självbosatta barn flyttat i något lägre utsträckning än anvisade nyanlända under den undersökta tidsperioden. Se diagram 8 för en jämförelse över andel flyttar per län uppdelat på anvisade respektive självbosatta barn, mottagna år 2017.

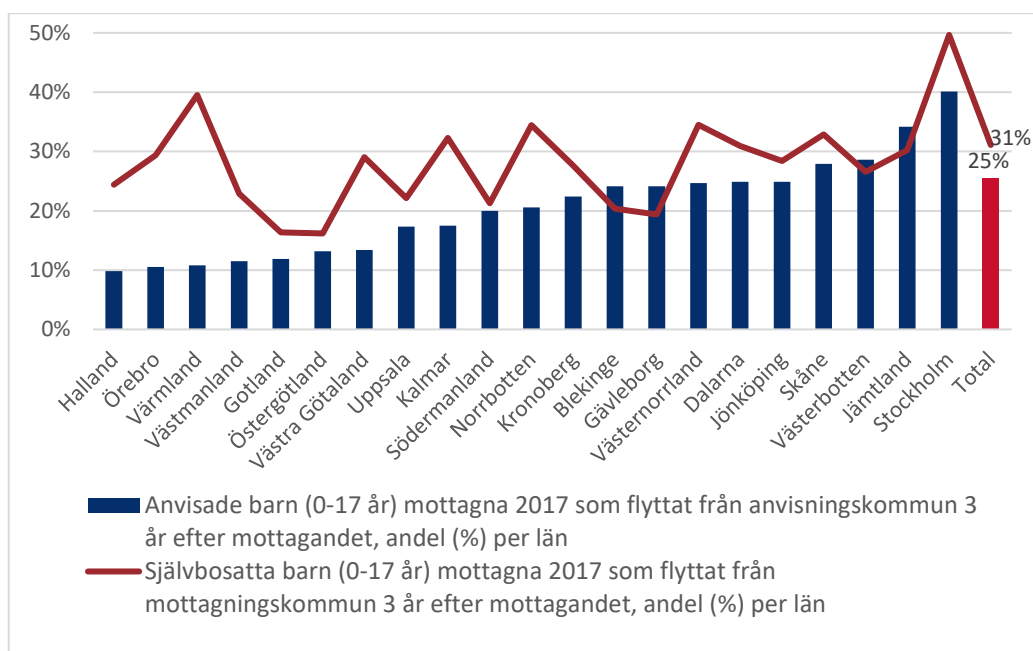

Diagram 8. Anvisade respektive självbosatta nyanlända barn 2017 som har flyttat från mottagningskommunen 3 år efter mottagandet, andel (%) per län

3.2 Omfördelning i mottagandet över tid till kommuner med sämre förutsättningar

Länsstyrelsen har i analysen över nyanländas flyttmönster utgått från bosättningslagens intention om att sprida mottagandet mellan län och kommuner, samt att snabba på etableringen på arbetsmarknaden och i samhällslivet genom att i högre grad styra mottagandet till kommuner med goda förutsättningar.

Analysen inbegriper ett så kallat socioekonomiskt kommunindex. Sveriges kommuner har indelats i fyra kategorier som avser spegla övergripande socioekonomiska förutsättningar i den enskilda kommunen. Utifrån följande variabler har kommunerna indelats i kategorierna låg socioekonomisk utsatthet, relativt låg socioekonomisk utsatthet, relativt hög socioekonomisk utsatthet och hög socioekonomisk utsatthet:

- Arbetslöshet
- Förvärvsarbetande invånare
- Biståndsmottagare ekonomiskt bistånd
- Ohälsotal, dagar
- Invånare med eftergymnasial utbildning.⁸

⁸ Ungefär hälften av landets kommuner befinner sig i de två kommuntyper med sämre förutsättningar och ungefär hälften i de två kommuntyper som utgörs av de med bättre förutsättningar.

I diagram 9 synliggörs i vilken utsträckning anvisade år 2017 mottogs i en kommun med låg, relativt låg, relativt hög eller hög socioekonomisk utsatthet. Endast 3 procent mottogs i kommuner med hög utsatthet och hela 43 procent i kommuner med låg socioekonomisk utsatthet. Mottagandet har således fördelats väl i enlighet med bosättningslagens intention om att i högre utsträckning styra mottagandet till kommuner med goda förutsättningar.

I diagram 10 framgår till vilken typ av kommun anvisade nyanlända har flyttat tre år efter mottagandet. Diagrammet omfattar alltså endast de anvisade nyanlända som har flyttat, dvs. totalt nästan 6000 av de drygt 21 000 som anvisades och mottogs i en kommun 2017.

Som synes har 19 procent, nästan 1100 personer, flyttat till kommuner med hög socioekonomisk utsatthet och 34 procent till kommuner med relativt hög socioekonomisk utsatthet. Kommuntypen hög socioekonomisk utsatthet består av endast 40 kommuner i landet. Det innebär att till var och en av dessa kommuner har potentiellt minst 28 anvisade nyanlända flyttat.

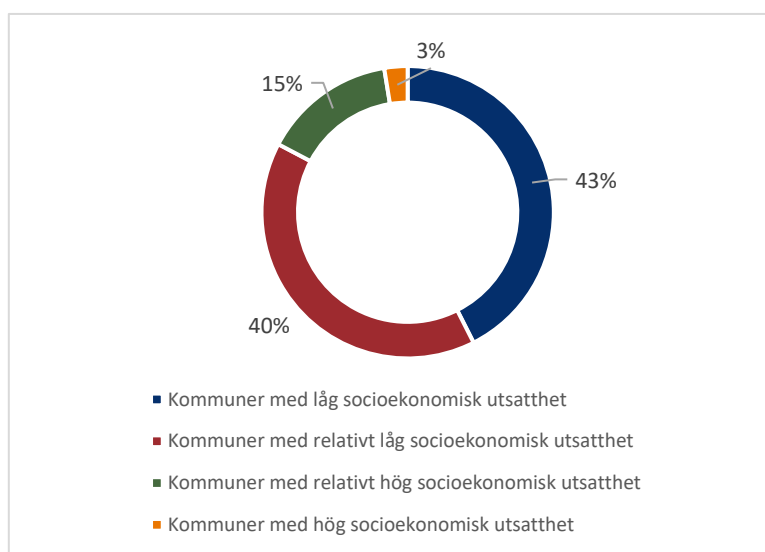

Diagram 9. Anvisade nyanlända mottagna 2017 per socioekonomisk kommuntyp, andel (%) av total.

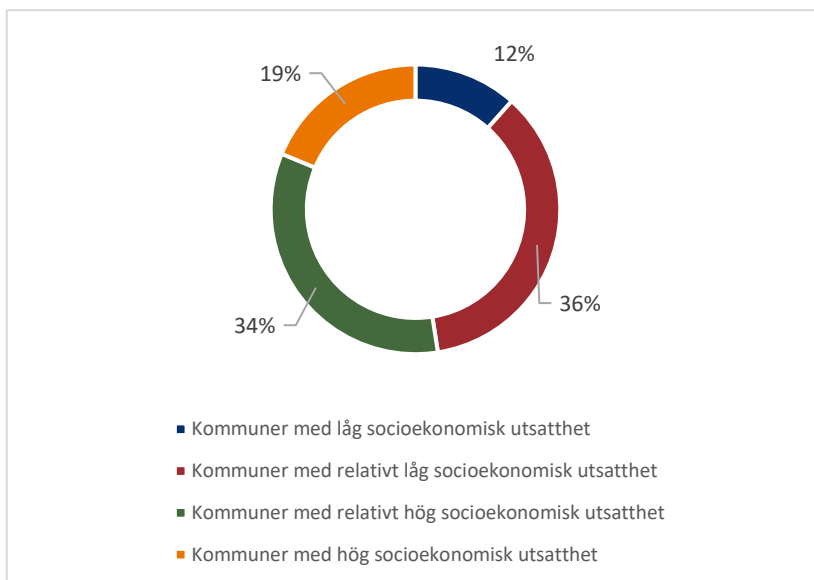

Diagram 10. Anvisade nyanlända 2017 som har flyttat 3 år efter mottagande fördelat på socioekonomisk kommuntyp, andel (%) av total.

Vid jämförelser med gruppen självbosatta kan vi konstatera att de år 2017 bosatte sig i högre grad i kommuner med sämre socioekonomiska förutsättningar. På total nivå för hela gruppen flyttar självbosatta i ungefär lika hög grad till de olika socioekonomiska kommuntyper som de initialt bosatt sig i. Därmed sker sammantaget inte samma omfördelning i mottagandet vid självbosattas flyttar som när anvisade flyttar från anvisningskommunerna. Totalt sett dock blir kommuner med sämre socioekonomiska förutsättningar relativt stora mottagare av nyanlända över tid.

Vid en jämförelse mellan anvisade och självbosatta nyanlända som togs emot i en kommun år 2020 kan vi konstatera att båda grupperna i något högre utsträckning flyttade till kommuner med lägre socioekonomisk utsatthet, i jämförelse med mottagna år 2017. En högre andel anvisade nyanlända flyttade också till andra kommuner i samma län i jämförelse med anvisade nyanlända som togs emot 2017, då endast en dryg femtedel bosatte sig i en kommun i samma län.

Sammanfattningsvis ser Länsstyrelsen att fördelningen av anvisade nyanlända initialt uppfyller bosättningslagens intention om att styra mottagandet till kommuner med bättre förutsättningar. Efter några år har dock en relativt hög andel nyanlända flyttat från sina anvisningskommuner och genom flyttarna sker en omfördelning i mottagandet till kommuner med sämre socioekonomiska förutsättningar. Länsstyrelsen kan också konstatera att självbosatta, som i jämförelse med anvisade nyanlända inte har ett ordnat mottagande för bosättning, flyttar endast i något högre utsträckning än anvisade. Totalt sett flyttar nyanlända barn, självbosatta som anvisade, i hög utsträckning inom några år efter mottagandet. Det kan innebära nya uppbrott från skola, fritidsaktiviteter, vänner och trygga sammanhang.

Den relativt höga andelen flyttar kan givetvis ha olika orsaker, såväl strukturella som individuella. Oavsett orsaker till omfördelningen i mottagandet visar analysen att syftet med bosättningslagen har uppnåtts på kort sikt men inte över ett längre tidsperspektiv. Bostadskontrakt som inte är tillräckligt långa i förhållande till den tid det tar att etablera sig på den lokala eller regionala bostadsmarknaden kan ha en inverkan på de flyttmönster som presenterats. Detta synliggörs bland annat av den höga andelen flyttar från kommunerna i Stockholms län som i regel tillämpar tidsbegränsade bostadskontrakt till hela eller delar av gruppen anvisade. Även bristande bostadskvalitet, såsom trångboddhet och geografisk placering i relation till arbete, skola och service kan även det ha betydelse för andelen flyttar.

4. Länsstyrelsernas insatser under 2024

Länsstyrelsernas arbete med beredskap och mottagningskapacitet under 2024 kan sammanfattas i termer av lösningsorienterat, flexibelt och pragmatiskt. Genom en rad remisser till länsstyrelserna, aviserade och pågående utredningar, folkbokföringen av skyddsbehövande och revideringar av kommuntalen har länsstyrelserna agerat samordnande. Länsstyrelserna har bidragit med att främja ett statligt helhetsperspektiv, att samordna och sprida information, såväl till kommuner som till andra berörda aktörer. Detta har dock haft en inverkan på den utvecklingsinriktade verksamheten, såväl nationellt som på respektive länsstyrelse, inte minst vad gäller mottagandet av ensamkommande barn och samverkan med det civila samhället.

4.1 Nationell samverkan

Länsstyrelserna ingår i den så kallade Samverkansdelegationen tillsammans med Arbetsförmedlingen, Sveriges kommuner och regioner (SKR), Migrationsverket och Försäkringskassan. Samverkansdelegationen är ett forum som arbetar för att utveckla och underlätta samverkan mellan aktörer inom asylmottagandet och nyanländas etablering. Samverkansdelegationen består av delegationen i sig och arbetsgrupper med olika uppgifter och sammansättningar. Arbetet samordnas av beredningsgruppen som tar fram underlag och förbereder delegationens möten. I Samverkansdelegationen finns för närvarande tre arbetsgrupper; etableringsfrämjande insatser, ensamkommande barn (EKB) samt bosättning och boende. Arbetsgruppen för *etableringsfrämjande insatser* skapades under 2024 för att arbeta bredare med fler insatser under individernas etableringsprocess. Länsstyrelsernas uppdrag om beredskap och kapacitet i mottagande av nyanlända är brett och innefattar flera av arbetsgruppernas arbetsområden.

Nedan följer en sammanfattning om arbetsgruppernas syfte.

Arbetsgrupp	Syfte
Bosättning och boende	Att bereda och samordna arbetet med anvisning av nyanlända till kommun efter uppehållstillstånd. Även boendefrågor för asylsökande dryftas i gruppen.
Ensamkommande barn (EKB)	Att bereda och samordna arbetet med anvisning och mottagande av ensamkommande barn till kommun efter ansökan om skydd. Även andra

	frågor rörande målgruppen berörs. Socialstyrelsen deltar i gruppen.
Etableringsfrämjande insatser	Att arbeta med frågor kopplade till de olika aktörernas uppdrag om insatser för vuxna asylsökande och nyanlända. Med etableringsfrämjande insatser avses här insatser som syftar till orientering och kunskap, samt etablering, i samhället och arbetslivet. Arbetsgruppen ska vara stödjande i genomförandet av aktörernas uppdrag, bevaka behov av samordning och verka för en röd tråd i insatserna samt underlätta för strategisk och operativ samverkan på regional och lokal nivå.

Tabell 4. Syfte samverkansdelegationens arbetsgrupper.

4.1.1 Arbetsgrupp bosättning

Under året har arbetsgrupp bosättning och boende (bosättningsgruppen) arbetat med det årligen återkommande samrådet för fördelningsmodellen läns- och kommunal nyanlända. Fördelningsmodellen för fördelningstal av skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet har också hanterats av bosättningsgruppen. Arbetsgruppen har varit ett viktigt forum under året för informationsdelning och insatser kopplat till folkbokföring av skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet. Två nationella webbsändningar har arrangerats under året på initiativ från arbetsgruppen med fokus på de förändringar som skedde i samband med att EU förlängde massflyktsdirektivet i juni 2024 samt regelförändringar som trädde i kraft 1 november gällande folkbokföring för målgruppen. Arbetsgruppen har också genomfört en myndighetsgemensam bosättningsdag under våren 2024 där deltagande myndigheter bidrog till föreläsningar, diskussioner och workshops.

4.1.2 Arbetsgrupp ensamkommande barn

Arbetsgruppen delar och sprider information avseende ensamkommande barn och unga med eller utan beviljade uppehållstillstånd.

För länsstyrelserna är arbetsgruppen för ensamkommande barn en viktig källa till omvärldsbevakning och även en möjlighet att lyfta kommunperspektivet till centrala myndigheter. Likaså använder sig övriga medverkande av länsstyrelserna för att nå ut med information som berör målgruppen till yrkesverksamma. Arbetsgruppen leds av Migrationsverket och gruppen fyller ett viktigt syfte som remissinstans för främst

Migrationsverket vid framtagandet av nya rutiner, exempelvis den rutin som under årets tagits fram gällande anvisning i nära anslutning till att ett barn fyller 18 år. Gruppen har verkat som referensgrupp till uppdraget om att stärka arbetet med att motverka att ensamkommande barn försvinner (S2022/03300) som i juli 2022 gavs till Socialstyrelsen, Migrationsverket och Polisen. I oktober genomförde arbetsgruppen en myndighetsgemensam strategidag där spridningsarbetet av vägledningen för att motverka att ensamkommande barn försvinner stod i fokus. Arbetsgruppen arbetar efter en aktivitetsplan, men också behovsstyrt, vilket bland annat gjort att gruppen under året följt statistiken kring anvisning efter att ett barn blivit övergivet. Under året har också frågan om förändringar i godmanskapet till följd av införandet av Asyl- och migrationspakten och vad detta kommer att innebära lyfts.

4.3 Arbete med kommunal, anvisningstal och fördelningstal

Samtliga län samordnar fortsatt de tre processerna gällande kommunal nyanlända, andelstal ensamkommande barn samt fördelningstal enligt massflyktsdirektivet. Utgångspunkten för samordning är att det främjar en helhetsbild för kommunerna gällande mottagandet för nästkommande år. Gotlands län består endast av en kommun. Av den anledningen är det inte aktuellt med dialog i syfte att möjliggöra omfördelning av kommunal, fördelningstal respektive andelstal.

4.3.1 Läns- och kommunal nyanlända

Länsstyrelserna deltar i samråd om fördelningsmodellen för nyanlända tillsammans med Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och SKR. Samrådsgruppen präglas av en god dialog och en vilja att samverka och lyssna in de olika aktörernas synpunkter och perspektiv. Fördelningsmodellen är väl förankrad ute i landet och har stor legitimitet hos både kommuner och länsstyrelser. Med anledning av att många skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet fick möjligheten att folkbokföra sig under året fick det en direkt påverkan på läns- och kommunalen då målgruppen efter folkbokföring i vissa fall har rätt till anvisning enligt bosättningslagen. Migrationsverket behövde därför revidera länstalet för 2024 vid två tillfällen. Detta innebar långt fler samråd än vanligt mellan berörda myndigheter och SKR. Revideringarna innebar en särskilt komplicerad process då skyddsbehövande som redan anvisats enligt LMA skulle anvisas på nytt inom ramen för bosättningslagen men i första hand till samma kommun som de redan var boende i. Revideringarna krävde utöver samråden också särskilda informations- och kommunikationsinsatser internt inom länsstyrelserna och till kommunerna. Revideringarna av kommunal skedde i samband med processerna för kommunal nyanlända samt fördelningstal avseende massflyktsdirektivet. Det innebar stora

arbetsinsatser för att besvara frågor samt förtydliga vilka målgrupper som omfattas och vad de olika processerna och talen innebär.

Av de beslutade kommuntalen är det tretton länsstyrelser som fattat beslut utifrån Migrationsverkets fördelningsmodell. Åtta länsstyrelser har frågått förslaget enligt fördelningsmodellen. I exempelvis Västra Götaland och Östergötland fick kommuner omfördela tal mellan sig på frivillig basis, vartefter länsstyrelserna beslutade enligt önskemålen. I andra län ges kommuner möjlighet att i gemensam dialog eller skriftligen inkomma med synpunkter på talen, vilket för 2025 resulterade i att länsstyrelserna tillmötesgick önskemålen. I ett län kompletterades kommunernas önskemål med interna uppgifter från plan- och bostadshandläggare om hur väl kommunerna uppfyller bostadsförsörjningsansvaret. I Jämtlands län gjordes avsteg från fördelningsmodellen i syfte att möjliggöra mottagande av större hushåll till kommuner med initialt låga tal.

4.3.2 Omfördelning av andelstal ensamkommande barn

Samverkan kring anvisningsmodellen skedde under våren tillsammans med Migrationsverket och SKR. Ingen ändring ägde rum jämfört med tidigare år. Omfördelningen av andelstal har i samtliga län samordnats med processerna kring kommunal och fördelningstal. Flera länsstyrelser påtalar att den samlade processen underlättar och effektiviserar dialogen med kommunernas tjänstepersoner och i förekommande fall, politiker Fem län har omfördelat sina andelstal inför 2025; Kalmar län, Värmlands län, Västernorrlands län, Västerbottens län och Östergötland län. Det är samma antal län som förgående år, men Kronoberg län, som omfördelade under 2024, genomför ingen omfördelning under 2025 och Värmland, som inte tidigare omfördelat, har genomfört en omfördelning. Länsstyrelserna har en gemensam intern vägledning för omfördelning av andelstal för att underlätta processen för varje enskilt län.

Omfördelning av andelstal kan, som bland annat Länsstyrelsen i Västernorrlands län uppger, bidra till att bibehålla mottagningskapacitet och säkerställa kvalitativt mottagande. Utan en omfördelning hade exempelvis boendeanalternativet HVB inte varit möjligt i Västernorrlands län, där tillgången till familjehem är begränsad. Samtidigt påpekar Länsstyrelsen i Västernorrland att omfördelningen ofrånkomligt leder till att mottagningskapaciteten koncentreras till en kommun. Det leder till att förmågan att hantera oförutsedda variationer i mottagandet försvagas, en utmaning som har förstärkts under det gångna året. Ett långsiktigt kvalitativt mottagande är enligt Länsstyrelsen Västernorrland den främsta utmaningen som följer med systemet vid ett lågt mottagande.

Länsstyrelsen Östergötlands län uppger att omfördelningsprocessen leder till att kommuner ser mottagande av nyanlända och ensamkommande barn som en helhet, istället för separata delar, samt att omfördelning kan bidra till

regional samverkan. Flera länsstyrelser framför dock att andelstalen i nuläget är så låga att inte heller en omfördelning ger den kommun som andelstalen omfördelas till möjlighet att driva en riktad verksamhet till målgruppen.

4.3.3 Fördelningstal skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet

Länsstyrelserna fick i juni i uppdrag att möjliggöra omfördelning av de föreslagna fördelningstalen och föra dialog med kommunerna. Dialogerna resulterade i att fem länsstyrelser gjorde avsteg från fördelningstalsmodellen genom omfördelningar mellan två eller flera kommuner.

4.4 Regional samverkan

I sina regionala rapporter lyfter länsstyrelserna betydelsen av etablerade strukturer för den regionala samverkan, vilket uppfattas särskilt viktigt när mottagandet är lågt och resurser minskar i kommunerna. Regional samverkan är även en viktig förutsättning för samordning och informationsdelning vid snabba förändringar såsom när skyddsbehövande kunde börja folkbokföra sig under 2024 och de regeländringar som följde därefter. Regionala samverkansstrukturer möjliggör för länens aktörer att dela information, utbyta erfarenheter och bibehålla en beredskap för mottagandet. Det är även ett av de främsta verktygen för att effektivt hantera förändringar i mottagandet.

Den regionala samverkan bedrivs inom ramen för olika typer av sammanslutningar såsom integrationsråd och nätverk med olika professioner och inriktning. Flera länsstyrelser beskriver upprätthållandet av digitala möten som infaller på månadsbasis och i vissa fall vid behov. Till dessa möten bjuds länens kommuner in och det är vanligt att Migrationsverket återkommande deltar, men vid behov även andra regionala aktörer och statliga myndigheter. Flera länsstyrelser har bjudit in Statens Servicecenter till nätverksarbetet under året. Det påvisar hur nätverksarbetet och ena sidan är robust och beständigt, och andra sidan just därför möjliggör ett pragmatiskt förhållningssätt där såväl innehåll som medverkande varierar utifrån behov.

Under året finns exempel på hur nätverksarbetet har gått i olika riktning. I Blekinge län har integrationsrådet avvecklats, vilket länets kommuner uttrycker viss oro inför. Länsstyrelsen Kalmar har istället utökat sitt integrationsnätverk genom uppsökande arbete som bland annat har inriktat sig på idéburna organisationer i civilsamhället. I ett par län pågår arbete för ökad samverkan med det civila samhället i egen struktur eller i befintliga nätverk och forum som länsstyrelsen leder. Länsstyrelsen Dalarna belyser att det förekommer utmaningar med att säkerställa att nyanlända får rätt och tillgänglig information. Civilsamhället har en viktig roll som brobyggare för att upprätthålla tilliten till myndigheter och motverka misstro. I Örebro län

har länsstyrelsens civilsamhällesnätverk varit vilande och kontakten med civilsamhället har under året minskat. Några länsstyrelser rapporterar att det främst är inom arbetet med statsbidraget för beredskap och kapacitet (37 § ersättningsförordningen) som länsstyrelsen arbetar för att stärka det civila samhällets roll i mottagandet.

Avseende den regionala samverkan i frågor som rör mottagandet av ensamkommande barn finns flera exempel på hur nätverksarbetet har nedprioriterats under 2024, genom avveckling eller inordning i övergripande nätverk för mottagandet för nyanlända. Länsstyrelsen Uppsala saknar ett regionalt nätverk och menar att det kan resultera i att direktkontakt med kommunerna går förlorad, även om kommuner erbjuder kompetenshöjande insatser genom samverkan med andra länsstyrelser. Länsstyrelserna i nord respektive Örebro, Dalarna och Värmland har sedan tidigare gått samman i länsöverskridande kommunnätverk för mottagandet av ensamkommande barn. Några få länsstyrelser har under året fortsatt med sina nätverk för ensamkommande barn och betonar att långsiktighet i samverkan är av vikt för att upprätthålla kapacitet och beredskap även vid ett lägre mottagande. Några länsstyrelser beskriver även att civilsamhället inte är lika närvarande i frågor som rör ensamkommande barn som för några år sedan.

4.5 Intern samverkan

Den interna samordningen inom länsstyrelser underlättar arbetet med beredskap och kapacitet genom en bredare och delad kunskapsbas samt gemensam förståelse för uppdragets målgrupper.

En stor del av den interna samordningen sker med rättighetsuppdragen. Det kan resultera i att tvärperspektiven blir mer integrerade i det löpande arbetet inom integrationsuppdragen. Det underlättar även identifiering av behov och utvecklingsmöjligheter internt såväl som externt med andra aktörer och samverkansparter. Flera länsstyrelser beskriver samverkan med uppdraget om barnrättsperspektivet. Med fokus på mottagandet av barnfamiljer har Länsstyrelsen Skåne genomfört utbildningar för kommuner i prövning av barnets bästa och Länsstyrelsen Jämtland en workshop för kommuner med utgångspunkt i barnperspektivet. I Kronoberg har Länsstyrelsen inte haft möjlighet att arbeta med mottagandet av ensamkommande barn i önskvärd utsträckning. Genom samverkan med uppdraget om barnrättsperspektivet har frågan inlemmats i det regionala barnrättsnätverket, vilket även uppges minska sårbarheten i uppdragen. Dalarna och Västerbotten har i samverkan med uppdraget om mänskliga rättigheter erbjudit projektägare rättighetsutbildningar. Samverkan med funktionsrättsuppdraget har exempelvis skett i remissarbete och gemensamt deltagande i projektbesök och nätverksmöten. I Dalarna sprids anpassad migrationsinformation i samverkan. Länsstyrelser samverkar även med rättighetsuppdragen i olika delar av arbetet med statsbidragen, såsom vid utlysning av medel, beredning, beslut, uppföljning och granskning.

Viss intern samverkan förekommer även med brottsförebyggande och brottsförebyggande föräldraskapsstöd, i Halland genom utveckling av kommunal samhällsorientering och i Skåne genom representation i arbetsgrupper. Samverkan med uppdraget om att motverka prostitution och människohandel, mäns våld mot kvinnor och jämställdhet syftar ofta till att belysa risker och särskild utsatthet avseende hela eller delar av målgrupperna ensamkommande barn och nyanlända. Vissa länsstyrelser beskriver steg i att utveckla samverkan med uppdraget om utrikes födda kvinnor etablering på arbetsmarknaden, genom till exempel intern samarbetsgrupp, deltagande i respektive nätverksmöten och gemensamma avstämningar med Arbetsförmedlingen.

I flertalet län samverkar länsstyrelserna fortsatt med samhällsplaneringsuppdraget, däribland avseende Bostadsmarknadsanalysen, yttrande över kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning, översiktsplaner och hemlöshetsuppdraget. I samverkan med hemslöhets- och barnrättsuppdragen har Länsstyrelsen Stockholm på seminarier belyst erfarenheter av bosättningslagen, bostadens betydelse för trygga uppväxtvillkor och kommunens olika verktyg för att motverka hemlöshet.

4.6 Statsbidrag som verktyg

Statsbidraget enligt 37 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar att skapa beredskap och tillräcklig mottagningskapacitet är ett av länsstyrelsernas främsta verktyg för att skapa utrymme för utvecklingsinriktad verksamhet i länen i samverkan. Detta är särskilt viktigt i takt med ett minskat mottagande och minskade resurser hos kommunerna.

Projektbesök, erfarenhetsutbyten mellan projekt samt information och spridning av resultat i det ordinarie nätverksarbetet uppges av flera länsstyrelser ha flera positiva effekter. Dels bidrar det till att stärka samverkan och dialog mellan kommuner i länet, samt mellan kommuner och andra aktörer, däribland det civila samhället. Dalarna beskriver att arbetet med statsbidraget förbättrat samverkan mellan Länsstyrelsen och kommuner och stärkt områden i andra integrationsuppdrag samt bidragit med fler infallsvinklar och synliggjort nya behov. I Kalmar används statsbidraget strategiskt för att främja samverkan, till exempel genom krav på gemensamma aktiviteter för resultatspridning, vilket bättre säkerställer långsiktiga och bredare effekter av insatserna. I Västra Götaland är statsbidraget en bärande del av det delregionala och regionala arbetet i länet och en viktig källa för analys. Länsstyrelsen Västerbotten bedömer att dialog och information om statsbidragsprojekt i det regionala nätverksarbetet ger länsstyrelsen god insyn i behovsanalys, genomförande och utfall av projekten. Kommuner med olika villkor och tillgång på resurser kan dra nytta av att uppföljning och dialog sker i nätverken. Länsstyrelserna genomförde i november 2024 även två så kallade strategidagar med bäring på uppdragen

om statsbidrag. Fokus var på arbetet med statsbidragen i en föränderlig tid, med utgångspunkt i såväl interna organisationsförändringar i länsstyrelsernas samordning av integrationsuppdragen, som på förändringar i våra uppdrag som i migrations- och integrationspolitiken.

Länsstyrelser beskriver fortsatt ett lägre söktryck av statsbidraget. Länsstyrelserna Örebro, Uppsala, Jönköping och Halland gör bedömningen att kommuner visserligen kan ha behov av att utveckla sin beredskap och mottagningskapacitet, men att de inte har resurser att arbeta strategiskt och utvecklingsorienterat, till exempel genom att ansöka om externa medel. Länsstyrelsen Stockholm och Västerbotten menar att det låga mottagandet resulterar i en minskande målgrupp för statsbidraget, vilken kan vara en anledning till ett lägre intresse att ansöka om bidraget.

Flera länsstyrelser beskriver hur de på olika sätt har lagt extra fokus på att stärka intresset hos kommunerna att ansöka om statsbidraget. Länsstyrelsen Uppsala har testat nya metoder för att nå ut, till exempel genom sociala medier. Det resulterade inte i fler ansökningar men de anger att ett utvecklingsområde framåt är att uppmuntra till tätare dialog med kommunerna inför projektansökan samt att Länsstyrelsen kan fungera som en plattform för diskussion mellan kommuner i syfte att ta fram nya projektidéer. Länsstyrelsen Västmanland har i dialog med kommuner och civilsamhälle inhämtat kunskap om orsakerna till det låga söktrycket. Detta utmynnade i bedömningen att Länsstyrelsen kan stärka stödet för kommuner och civilsamhället i att hitta kontaktytor och samverkansformer.

Några länsstyrelser noterar specifikt att intresse för att bedriva projekt som inriktar sig på mottagandet av ensamkommande barn är särskilt lågt eller obefintligt. Länsstyrelsen Västernorrland anger att ett utvecklingsområde är att generellt uppmuntra till större spridning mellan de kommunala funktioner som ansöker om medel. Länsstyrelsen Stockholm anger att ett utvecklingsområde är att kommuner samverkar för att få till stånd bärkraftiga projekt. Jönköping ser ett behov av att möta kommuner för diskussioner om samtliga integrationsuppdrag för en bättre intern samsyn om utvecklingsområden och framgångsfaktorer, mot bakgrund av att projektansökningar sällan har direkt koppling till de utvecklingsbehov som kommunerna själva beskriver i enkäter. Länsstyrelsen Skåne avser att arbeta mer aktivt med att bibehålla kunskap om projektresultat, samt att erbjuda fler forum för idé- och erfarenhetsutbyte och ökad kännedom om statsbidragen i fler relevanta verksamheter inom länets kommuner.

Två länsstyrelser anordnade två utlysningar under året på grund av ett lägre söktryck vid den första utlysningen. Utöver dessa genomförde Västra Götaland och Jönköping en extra utlysning under hösten, mot bakgrund av att många skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet efter sommaren kunde folkbokföra sig och därmed omfattas av bidragets målgrupp. Detta belyser ett pragmatiskt och flexibelt förhållningssätt till uppdraget om att

fördela statsbidrag och resulterade i att samtliga fyra länsstyrelser beviljade projekt nådde upp till den tilldelade summan per län.

Överlag tenderar ansökningar i högre grad spegla ett ökat individfokus till skillnad från tidigare då insatserna i stor utsträckning avsåg möta utmaningar med anledning av det stora antalet nyanlända som togs emot. Kommuner och länsstyrelser signalerar även ett ökat fokus på personer med flyktningbakgrund som har varit en längre tid i Sverige utan att ha etablerats, vilket pekar på att kommuner söker avhjälpa strukturella utmaningar bland annat genom statsbidrag. Det finns och ena sidan ett önskemål om att kunna ansöka om statsbidrag för en bredare målgrupp än vad som är möjligt idag, samt för insatser under längre tid och andra sidan kvarstår behov i kommuner och län att bibehålla beredskapen eller utveckla delar av mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn.

4.6.1 Beviljade insatser 2024

Under 2024 tilldelades Länsstyrelsen Jönköpings län 40 miljoner kronor som fördelades till länsstyrelserna utifrån en fördelningsnyckel. Av dessa avsattes 3 miljoner till en nationell utlysning.

Via regionala utlysningar och nationell omfördelning har totalt 39 258 731 kronor beviljats av 2024 års tilldelade medel. Därutöver har totalt 1 174 149 kronor beviljats av återbetalda medel, vilket innebär att drygt 40,4 miljoner kronor utbetalats. Årets sökkvot var 1,36 vilket var lägre söktryck än både 2023 (1,47) som 2022 (1,8).

Summa att fördela	40 000 000
Sökt summa	54 273 805
Sökkvot	1,36
Inkomna ansökningar	72
Beviljade ansökningar	59

Tabell 5. Sökkvot statsbidrag beredskap och mottagningskapacitet 2024⁹

⁹ Observera att tabell om sökkvot ej inkluderar ansökningar inom ramen för den nationella utlysningen

Totalt beviljades 63 insatser i de regionala utlysningarna 2024, av totalt 72 inkomna ansökningar. Tre insatser inbegriper ensamkommande barn i projektets målgrupp, vid sidan av nyanlända.

En sammanställning av de insatser som beviljats under 2024 visar att närmare hälften av insatserna genomförs med primärt syfte arbetsmarknad/sysselsättning.

Vid ansökan har sökande möjlighet att ange ett primärt syfte och flera övriga syften vilket innebär att varje insats kan omfatta flera av de syften som anges i tabellen nedan.

Primärt syfte	Antal insatser
Arbetsmarknad, sysselsättning	24
Samhällsorientering	9
Samverkan	8
Hälsa	6
Bostäder, bosättning	5
Sfi, vuxenutbildning	5
Övrigt	5
Ökat flyktingmottagande	1

Tabell 6. Primärt syfte beviljade insatser 2024

4.6.2 Nationell utlysning av projektmedel 2024

Mot bakgrund av utmaningar med att bibehålla beredskap och kapacitet vid det nuvarande låga mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn anordnade länsstyrelserna en nationell utlysning under 2024. Tre miljoner kronor avsattes för utlysningen som syftade till insatser med inriktning samverkan, utveckling och/eller spridning av insatser eller metoder för bibehållen beredskap och kapacitet vid lågt mottagande. Ett grundkrav i den nationella utlysningen var att insatserna skulle genomföras i samverkan mellan kommuner eller kommunalförbund i minst två län, eller vara av länsöverskridande karaktär alternativt att resultatet av insatsen involverar kommuner i minst två län.

Länsstyrelserna engagerades genom att sprida information i sina län om utlysningen. Länsstyrelsen i Jönköpings län var ansvarig för utlysning, beredning och beslut. Utlysningen rönt stort intresse och totalt inkom åtta

ansökningar från kommuner i sju län med ett totalt ansökningsbelopp om knappt 8,5 miljoner kronor.

Strömsunds kommun beviljades drygt 1,5 miljoner kronor för insatsen Förebygg och förbered – om ensamkommande barn som försvinner. Insatsen syftar till att ta fram kompetensutvecklingsinsatser utifrån Socialstyrelsens, Migrationsverkets och Polisens uppdrag att ta fram en nationell vägledning för att motverka att ensamkommande barn försvinner.

Kristianstads kommun beviljades drygt 1 miljon kronor för insatsen Nya hem, trygga barn. I samarbete med andra kommuner avser kommunen att testa och vidareutveckla, samt sprida information om, ett verktyg kommuner kan använda i sitt mottagande av nyanlända barn i familj. Insatsen syftar till att på ett systematiskt sätt stödja kommuners möjligheter att arbeta utifrån barnets bästa i mottagandet av nyanlända barnfamiljer.

Den nationella utlysningen var en framgång i länsstyrelsernas samlade arbete med statsbidraget om att främja kommunernas beredskap och mottagningskapacitet. Länsstyrelserna avser att utlysa medel i en nationell utlysning även år 2025.

4.6.3 Avslutade insatser 2024

Enligt länsstyrelsernas redovisningar har sammanlagt 59 stycken insatser avslutats under 2024. Majoriteten av dessa (38) beviljades år 2022 och resterande år 2023 (13), 2021 (6), 2020 (1) och 2018 (1).

Precis som tidigare år är insatser som primärt syftar till att främja nyanländas arbetsmarknadsetablering och sysselsättning vanligast. Tre av de avslutade insatserna omfattade både ensamkommande barn och nyanlända. I endast en insats, beviljad 2023, var ensamkommande barn enda målgrupp och insatsen syftade till att utveckla samverkan i mottagandet av ensamkommande barn i Skaraborg.

Vid ansökan har sökande möjlighet att ange ett primärt syfte och flera övriga syften vilket innebär att varje insats kan ha omfattat flera av de syften som anges i tabellen nedan.

Primärt syfte	Antal insatser
Arbetsmarknad, sysselsättning	20
Samverkan	13
Samhällsorientering	11
Sfi, vuxenutbildning	5

Övrigt	4
Hälsa	3
Bostäder och bosättning	1
Ökat flyktingmottagande	1

Tabell 7. Primärt syfte avslutade insatser 2024

Stockholms stad beviljades nationella medel för insatsen *Utveckling av samverkan för digitala nationella kurser i samhällsorientering 2022*. Insatsen syftade till att utveckla och påbörja implementering av samverkansmodell för digitala kurser i samhällsorientering med nationellt intag. Under insatsens genomförande har samverkansmodell för nationella kurser utvecklats och testats i liten skala via Partnerskap Skånes webbplats. Efter projektets slut kvarstår behovet av en förvaltande organisation som kan ansvara för fortsatt utveckling och därefter implementering av nationell samverkansmodell.

4.7 Insatser för att motverka att ensamkommande barn försvinner

Länsstyrelserna har delat kunskap om ensamkommande barn som försvinner till Socialstyrelsen, Migrationsverket och Polisen i samband med att nämnda myndigheter mottog uppdraget om att stärka arbetet med att motverka att ensamkommande barn försvinner. I och med att länsstyrelserna 2024 fick i uppdrag att bistå nämnda myndigheter, har länsstyrelserna ingått som en del av arbetsgruppen för uppdraget och exempelvis genomfört tidigare nämnda strategidag, tillsammans med berörda myndigheter, med fokus på ensamkommande barn som försvinner. Länsstyrelserna har också utformat en presentation för användning på så väl nationell som regional nivå för att underlätta spridningen av vägledningen. Strategidagen samlade representanter för länsstyrelserna, Migrationsverket, Polisen och SKR.

Länsstyrelserna har genom sin nationella utlysning beviljat statsbidrag till Strömsunds kommun för projektet Förebygg och förbered som, genom samverkan med Socialstyrelsen arbetar för ökad spridning av vägledningen. Projektet startade 1 oktober 2024 och pågår till 31 december 2025. Representanter för projektet deltog även vid ovan nämnda strategidag.

På länsnivå har vägledningen spridits via nätverksmöten och utskick. Planering för digitala och fysiska informationsträffar med deltagande från arbetsgruppen påbörjades under 2024. Träffarna kommer i huvudsak ske under 2025.

Då arbetet med att ta fram vägledningen också inkluderat framtagandet av statistik har det framkommit att andelen avvikna barn ligger på genomsnittligt sju procent och att problematiken kvarstår trots ett minskat

mottagande. Utifrån detta, och inte minst kritiken från FN:s barnsättskommitté där frågan särskilt uppmärksammas, ser Länsstyrelsen ett behov av att berörda myndigheter får fortsatt uppdrag för att motverka att ensamkommande barn försvinner.

4.8 Prioriteringar i det fortsatta arbetet

Länsstyrelserna har i sina regionala rapporter under flera år lyft att kommuner inte ansöker om statsbidragen i samma utsträckning som tidigare, samtidigt som vi ser tydliga utvecklingsbehov avseende beredskap och kapacitet på lokal och regional nivå. Den nationella utlysningen är ett sätt att finna nya, framgångsrika arbetssätt inom ramen för arbetet med statsbidraget. Under 2025 avser länsstyrelserna att undersöka vilka orsaker som finns till det lägre söktrycket. Med utgångspunkt i detta avser länsstyrelserna ta fram ytterligare nya arbetssätt i syfte att nå ut till och motivera kommuner att ansöka i högre utsträckning.

Länsstyrelsen avser under 2025 att fortsatt utveckla sammanhållet stöd till länsstyrelserna i frågor som rör mottagandet av ensamkommande barn. Mot bakgrund av det minskade mottagandet och minskade resurser hos såväl kommuner som länsstyrelser blir det nationella, samordnade stödet allt viktigare.

Mot bakgrund av nya integrationspolitiska mål avser länsstyrelserna framöver gemensamt främja den interna kunskapen om förändringarna, samt hur de specifikt kopplar an till våra integrationsuppdrag.

5. Kommunernas samlade förutsättningar att anpassa verksamheten

5.1 Bedömning av förmåga att anpassa insatser utifrån gruppernas sammansättning och behov

I takt med att mottagandet minskar och därmed även kommunernas ekonomiska resurser och mottagandets prioritet hos berörda myndigheter, påverkas också förutsättningarna att anpassa verksamheten utifrån gruppernas sammansättning och behov. Detta synliggörs i länsstyrelsernas redovisningar vad gäller såväl nyanlända som ensamkommande barn, liksom i kommunernas enkätsvar i länsstyrelsernas enkät om mottagandet 2024 som i oktober skickades ut till Sveriges kommuner.¹⁰

5.1.1 Nyanlända

Några länsstyrelser beskriver alltifrån bra, övervägande bra till relativt bra förutsättningar att anpassa insatser utifrån gruppen nyanländas sammansättning och behov. Länsstyrelsen Norrbotten beskriver att större kommuner har mer resurser och därmed fler insatser, medan mindre kommuner har möjlighet att hitta individuella lösningar utifrån uppkomna utmaningar eller behov. Östergötland anger att utmaningarna är större på längre sikt och särskilt för självbosatta, kvinnor och de som står långt från arbetsmarknaden och Skåne samt Stockholm menar att vilka insatser som erbjuds är avhängt vilken kommun individen bor i. Länsstyrelsen Stockholm anger även att möjligheter att anpassa insatser inom gruppen har försämrats för till exempel personer med låg formell utbildningsnivå och låg digital kompetens. Ytterligare några länsstyrelser belyser att möjligheten att anpassa insatser utifrån behov är sämre inom specifika områden, till exempel vad avser boendelösningar och boendekvalitet, möjlighet att möta stor språklig variation inom till exempel samhällsorienteringen eller behov av ökad digital kompetens. I länsstyrelsernas enkät om mottagandet 2024 bedömer 19 procent av svarande kommuner att samverka med

¹⁰ Enkäten bygger på den tidigare enkät som togs fram utifrån länsstyrelsernas tidigare uppdrag om lägesbilder, men är också delvis omgjord. Enkäten fokuserar målgrupperna nyanlända, skyddsbehövande enligt massflyktsdirektivet samt ensamkommande barn och unga.

Arbetsförmedlingen har fungerat mycket eller ganska dåligt. En ungefär lika stor andel kommuner gör denna bedömning oavsett om det är storstäder eller storstadsnära kommuner eller mindre städer och landsbygdskommuner. I fritextsvar anger kommuner utmaningar i samverkan med Arbetsförmedlingen, bland annat avseende svårigheter att samverka kring individärenden, att ökad centralisering och digitalisering samt avsaknad av personliga handläggare och för få uppföljningar av progressionen inte motsvarar målgruppen nyanländas behov, vilket därmed kan försvåra individens etablering. Länsstyrelsen Dalarna belyser vikten av tidig och korrekt information i bosättningsunderlagen om anvisade och nämner att förutsättningarna för de kommuner som ingått i Migrationsverkets utvecklingsprojekt K.V.O.T ska ha förbättrats märkbart. Utmaningar i samverkan med Migrationsverket lyfts av kommuner, däribland bristande tillgänglighet hos Migrationsverket och svårigheter att få i kontakt i individärenden.

I länsstyrelsernas enkät om mottagandet 2024 ställdes bland annat frågor om kommunernas arbete utifrån rutiner för mottagandet, avseende barnets bästa, individer med funktionsnedsättning, arbetssätt för att främja kvinnor och män respektive flickor och pojkars lika möjligheter till etablering, samt om insatser på lika villkor till självbosatta nyanlända. Sammantaget visar enkätsvaren att det i många fall finns en grundläggande struktur för ett systematiskt anpassat arbetssätt som tar hänsyn till skilda behov och förutsättningar. Det förekommer dock relativt stora variationer mellan såväl kommuner som mellan län, samt avseende vilken typ av rutiner och arbetssätt som avses.

172 av 262 svarande kommuner anger att de har särskilda rutiner eller arbetssätt för att bedöma vad som är barnets bästa samt erbjuda insatser vid mottagandet av nyanlända familjer med barn. Rutiner inkluderar, förutom barnkonsekvensanalyser avseende till exempel skolgång och fritidsaktiviteter, samtal med barn och föräldrar i syfte att kartlägga barnens behov och intressen. Kommuner bistår även i att hitta passande fritidsaktiviteter för barn i samarbete med civilsamhället. Boendet anpassas efter barnets behov, vad avser tillgång till lekplatser och närhet till skola eller förskola och det är vanligt med rutiner för snabb inskrivning i skola och förskola.

126 kommuner anger att de har särskilda rutiner eller arbetssätt för det initiala mottagandet av individer med funktionsnedsättningar. I ett län anger endast en kommun att sådana rutiner finns och behovet av anpassningar upptäcks ofta först när individen är på plats. Kommuner anger i stor utsträckning att anpassningar och andra förberedelser genomförs inför en anvisning, i det fall behovet framgår i bosättningsunderlaget. Det handlar däribland om anpassningar i den fysiska boendemiljön, avisering till vården eller andra berörda kommunala enheter. Andra exempel omfattar till exempel individuell bedömning inom vuxenutbildningen som kan synliggöra behov av studiestöd, eller mottagningssamtal med checklistor där eventuella behov vid

funktionsnedsättning förväntas fångas upp. Länsstyrelsen noterar att de flesta exempel rör anpassningar vid fysiska funktionsnedsättningar och i lägre grad rutiner för att upptäcka eventuella dolda funktionsnedsättningar såsom syn- eller hörselnedsättning.

I kommunernas beskrivningar av arbetssätt för att säkerställa att kvinnor, män, flickor och pojkar får lika möjligheter till etablering anges såväl specifika insatser utifrån ett tydligt jämställdhetsperspektiv som att kommuner inte gör skillnad på personer efter kön, utan att individuella förutsättningar är avgörande. Länsstyrelsen Västerbotten menar att det finns utrymme att främja en bättre förståelse för hur kön påverkar livsvillkor och hur insatser kan anpassas för att möta skillnader mellan könen. I Västernorrland har kommuner sedan flera år ansökt om och av Länsstyrelsen beviljats statsbidrag i syfte att särskilt främja nyanlända kvinnors möjlighet till etablering. Andra exempel på insatser i kommuner är svenska för invandrare (sfi) och andra språkinläringstillfällen för föräldralediga, rutiner för att erbjuda barnomsorg skyndsamt i syfte att främja kvinnors deltagande i etableringsfrämjande aktiviteter samt utbetalning av försörjningsstöd till både kvinnan och mannen i hushållet och att båda står på hyreskontraktet. Kommuner bedriver även specifika projekt för kvinnor med låg formell utbildningsnivå och långsam språkprogression. Insatser för lika möjligheter till etablering omfattar i relativt många exempel också kommunanställdas nära dialog med nyanlända kvinnor och män, vad avser till exempel yrkesval, delat ansvar för ekonomi, föräldraskap, föräldraledighet och vård av barn samt ansvar för hushållsarbete. Vad avser att främja lika möjligheter till etablering för flickor och pojkar återfinns färre exempel och även här anger många kommuner att de utgår från individens behov och förutsättningar, snarare än kön. Några anger även att detta arbete i första hand bedrivs inom ramen för skol- och förskoleverksamheten samt socialtjänsten eller att kommunen försöker främja jämlikt deltagande genom inkluderande, trygga miljöer och uppmuntran avseende till exempel fritidsaktiviteter och fritidsgårdsverksamhet. Vissa kommuner hänvisar till de insatser föräldrarna erbjuds, som i sin tur förväntas ha positiv inverkan på flickor och pojkars lika möjligheter.

162 kommuner anger att självbosatta inklusive familjeanknytningar i samband med mottagande får tillgång till kommunens stöd och andra insatser för att underlätta etablering på lika villkor som anvisade nyanlända. Det är relativt vanligt att kommuner erbjuder alla självbosatta möjlighet till information, rådgivning, vägledning och annat praktiskt stöd genom drop-in tider, integrationshandläggare och verksamheter såsom integrationsservice i samma utsträckning som till anvisade. Relativt många kommuner anger att de inte erbjuder självbosatta stöd på samma sätt som till anvisade nyanlända. Det förekommer även att stöd är behovsprövat och en del kommuner anger att självbosatta ofta tackar nej till erbjudet stöd. Oavsett hur långtgående stöd och insatser till självbosatta är varierar det hur kommuner kommer i

kontakt med självbosatta. Drygt 60 procent av de 162 kommunerna arbetar uppsökande gentemot självbosatta utifrån Migrationsverkets bosättningsunderlag eller lista avseende schablonersättning. Nästan lika stor andel kommer i kontakt med självbosatta genom samarbete med civilsamhället. Något mer vanligt förekommande är att andra enheter eller verksamheter inom kommunen remitterar eller hänvisar självbosatta till ansvarig enhet eller motsvarande. Ett mindre antal kommuner uppger att de själva arbetar uppsökande på platser där självbosatta kan tänkas befinna sig. Det är också vanligt förekommande att individen erbjuds stöd och service först när de själva uppsöker kommunen och ger sig tillkänna. Det kan handla om kontakt genom öppna mötesplatser, verksamhet med drop-in, genom anhöriga och i enstaka fall har Arbetsförmedlingen eller Statens Servicecenter tipsat individen att ta kontakt. Ungefär 100 kommuner arbetar inte uppsökande i någon mån i syfte att komma i kontakt med självbosatta. Länsstyrelsen Värmland beskriver att det riskerar att isolera främst kvinnor som lever i familjer som försörjs på en inkomst vilket kan leda till ett språkligt utanförskap men även ett utanförskap på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Relativt många kommuner anger som ett av sina främsta utvecklingsbehov i mottagandet av nyanlända att nå självbosatta, till exempel genom att arbeta uppsökande.

5.1.2 Ensamkommande barn

På grund av ett fortsatt lågt mottagande av ensamkommande barn finns utmaningar vad gäller förmågan att anpassa insatser utifrån gruppens sammansättning och behov. Såväl länsstyrelser som kommunerna själv lyfter särskilt utmaningar i att skapa lämpliga boende- och placeringsalternativ, särskilt i den egna kommunen, som ett hinder i att tillgodose ensamkommandes individuella behov. Bristen på boendalternativ försvårar planering och förutsägbarhet. Svårigheten i många kommuner och län i att rekrytera familjehem påverkar möjligheten att i varje enskilt fall matcha utifrån individens förutsättningar och behov. Avsaknaden av HVB-hem i många kommuner innebär att många förlitar sig på placering i familjehem, stödboende, nätverkshem eller placering i annan kommun i eller utanför det egna länet. Flera län saknar helt HVB-hem för ensamkommande barn. Länsstyrelsen gör bedömningen att förutsättningarna för placering utifrån barnets behov och till rimlig kostnad i sådana fall reduceras. Stödboende är avsett för ungdomar med en hög grad av självständighet och företrädesvis unga vuxna. Länsstyrelserna har i flera år signalerat att kommunerna begränsade tillgång på placeringsalternativ ökar risken för att placeringen utgår från tillgång snarare än vilken typ av placering som skulle vara den bästa för det enskilda barnet. I Kronobergs respektive Jönköpings län hotas det sista kvarvarande HVB-hemmet framöver av avveckling. I bland annat Västerbotten är länets samlade andelstal omfördelade till en kommun. Den

regionala beredskapen upprätthålls på så sätt, men beredskap och kapacitet främjas inte hos de kommuner som omfördelar sina andelstal till annan kommun.

Rutiner, erfarenhet, kompetens och samverkan inom kommun som med det civila samhället lyfts fram som viktiga förutsättningar för att främja ett gott mottagande, vid sidan av boende och placering. Länsstyrelsen Jönköping lyfter fram den samverkan som etablerades med civilsamhället under 2015 och framåt som en fortsatt framgångsfaktor för att ensamkommande barn ska få ett positivt och välkomnande bemötande. Flera länsstyrelser lyfter fram en stabil personalgrupp och lång erfarenhet av mottagandet av ensamkommande barn, individanpassade åtgärder och god samverkan samt välfungerande strukturer, rutiner och styrdokument som en förutsättning för att kommuner ska ha relativt goda möjligheter att tillgodose individuella behov. Några länsstyrelser bedömer att det låga mottagandet samt avsaknad av eller svårighet att upprätthålla formaliserade arbetssätt och rutiner riskerar bidra till att målgruppen inte får sina rättigheter och individuella behov tillgodosedda. Norrbotten belyser hur ett minskat mottagande innebär att kommuner förlitar sig på ad hoc-lösningar i varje enskilt fall. Därtill ser vi att civilsamhället inte är lika närvarande i att möta och stötta ensamkommande barn som under åren efter 2015–2016, då även de har svårt att arbeta strukturerat mot bakgrund av det låga mottagandet.

I Kalmar rapporterar kommuner svårigheter att tillgodose behov hos ensamkommande barn med komplexa trauman och Östergötland beskriver att det förekommer problematik med ohälsa och missbruk som kommuner har svårt att möta. Länsstyrelsen Örebro lyfter att Migrationsverkets lokala representant uppger att 8 av 10 som får beslut om flytt till återvändandecenter i länet väljer att avstå. Det finns exempel på föräldrar som lämnar barn i myndigheternas vård och själva avviker. Barnet blir då ett ensamkommande barn och Länsstyrelsen menar att detta är en viktig fråga att bevaka, särskilt då ensamkommande barn är en riskgrupp för prostitution och människohandel.

6. Samlad bedömning framgångsfaktorer och utvecklingsområden

Regional, länsöverskridande och nationell samverkan blir allt viktigare i takt med ett minskat mottagande och minskade ekonomiska och personella resurser. Samtidigt finns fortsatt behov av att utveckla den lokala beredskapen, främja ökad tillgänglighet för målgruppen samt förbättra anpassningar i mottagande och insatser utifrån individuella behov.

6.1 Nyanlända

6.1.1 Framgångsfaktorer

Årets mottagande av nyanlända har präglats av folkbokföringen av skyddsbehövande med uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet, samt de regeländringar som innebar att de som redan anvisats en kommun skulle anvisas till samma kommun enligt bosättningslagen. Av den anledningen reviderades kommuntalen vid två tillfällen vilket innebar att förutsättningarna för mottagandet förändrades under året.

Samtliga länsstyrelser förutom en bedömer att kapaciteten att ta emot och bereda insatser för nyanlända har varit hög. Sammantaget pekar detta på att kommuner, länsstyrelser och andra berörda aktörer, trots kort framförhållning och sämre planeringsförutsättningar än normalt sett, har visat prov på en förhållandevis god förmåga till anpassning och flexibilitet när så krävs.

- Samverkan på olika nivåer

Samverkan framstår alltjämt som en grundförutsättning för mottagandet och en av de tydligaste framgångsfaktorerna. Väletablerade strukturer för samverkan på länsnivå med kommuner och relevanta aktörer såsom Migrationsverket, regionerna, Arbetsförmedlingen och civilsamhället möjliggör snabb spridning av information och utgör ofta forum där gemensam dialog kan ta plats, samt behov, kunskap och goda exempel delas, exempelvis som i Kronoberg. Några länsstyrelser lyfter fram externa medel som en viktig pusselbit i att dels främja regional samverkan och upprätthålla en grundläggande kommunal beredskap och kapacitet, dels möjliggöra utveckling av samverkan och mottagningsarbetet trots minskade resurser. Samverkan i projektform är dock en punktinsats som inte främjar en långsiktigt hållbar beredskap.

Förutom regional samverkan är intern samverkan inom kommuner av stor vikt. Länsstyrelsen Västmanland lyfter ett exempel på samlokaliserad integrationsenhet och vuxenutbildning och Stockholm exempel på en kommun som har skapat en enhet inom socialtjänsten som arbetar med heltäckande stöd för nyanlända under hela etableringstiden avseende skola, utbildning samt bostads- och arbetssökande. Det förekommer även exempel på mellankommunal samverkan, ett behov som tycks öka i takt med att mottagandet minskar. Dalarna beskriver hur samverkan mellan närliggande kommuner, genom gemensam nämnd eller i projekt, bidrar till att kommuner bland annat kan erbjuda samhällsorientering i ett tidigt skede och i Stockholms län har två kommuner utvecklat ett kommunöverskridande samarbete i insatser till nyanlända.

Några få länsstyrelser, särskilt i norr, nämner viljan till mottagande, baserat på ett behov av ökad inflytt och på arbetsmarknaden, som betydelsefull för ett framgångsrikt mottagande. Länsstyrelsen Skåne lyfter att kommuner med strategier, ambitioner och förankring på kommunledningsnivå kring långsiktighet och kvalitet är mer framgångsrika i mottagandet.

- Kompetens, erfarenhet och tillgänglighet

Kommuners långa erfarenhet och höga kompetens är nyckelfaktorer som fortfarande lyfts fram i mottagandet av nyanlända. Relaterat till detta är ett systematiskt arbete utifrån upparbetade rutiner, processbeskrivningar och arbetssätt. Mindre kommuner kan även ha fördelar i att beslutsvägarna blir kortare och det interna samarbetet mer flexibelt. En annan faktor för framgång är mellanmänniska och tillitsskapande möten genom personalens tillgänglighet för målgruppen, vilket främjar individens tilltro till sig själv och i förlängningen möjligheten till etablering. I en del kommuner kan även självbosatta tillgodogöra sig ett sådant nära stöd av kommunen. Även kommuners samverkan med civilsamhället, som främjar en mer kravlös närvaro för målgruppen, lyfts fram i stor utsträckning. Samverkan med civilsamhället anges samtidigt av många kommuner som ett av de främsta utvecklingsområdena i mottagandet av nyanlända. Länsstyrelsen ser dock sammantaget fortsatta utmaningar i att hantera effekterna av ett lågt mottagande, som kan leda till minskade incitament och vilja till utvecklingsarbete och långsiktighet i mottagandet, samt försämrad kvalitet i insatser och service till nyanlända.

6.1.2 Bedömning av beredskapen framåt och samlad bedömning av utvecklingsområden

Nitton länsstyrelser bedömer kapaciteten för de närmsta åren som övervägande hög och övriga två som mycket hög. Vid en oförutsedd ökning är det nio länsstyrelser som gör bedömningen att kapaciteten är övervägande

låg. Detta är en liten ökning i jämförelse med föregående år. I länsstyrelsernas enkät om mottagandet 2024 återfinns kommuner som bedömer kapaciteten för de närmsta åren som mycket låg endast i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, respektive i större städer och kommuner nära större stad. Ingen storstad eller storstadsnära kommun har gjort denna bedömning. Avseende kapaciteten vid en oförutsedd ökning har någon enstaka storstad eller storstadsnära kommun uppgett mycket låg beredskap. Många länsstyrelser konstaterar även att kommunernas beredskap har blivit prövad nyligen genom aktiveringen av massflyktsdirektivet och mottagandet av skyddsbehövande. Överlag varierar förutsättningarna för beredskap, i synnerhet vid ett oförutsett mottagande, mellan olika "delar" av mottagandet. Nedan beskrivs några övergripande utmaningar som länsstyrelserna ser påverkar beredskapen framåt:

- Minskade ekonomiska resurser och begränsad beredskap

I takt med ett minskat mottagande minskar kommunernas intäkter för mottagandet och denna påverkan på verksamheten blir mer kännbar över tid. Kommunerna uppger såväl neddragning av personalresurser och att uppdragsportföljen för tjänstepersoner med ansvar för mottagandet av nyanlända utökas med andra ansvarsområden. De statliga ersättningarna riskerar att inte täcka grundbehovet för bibehållen beredskap, särskilt i små kommuner som redan kraftigt har dragit ned på personal och vars närliggande kommunala verksamheter ofta redan är slimmade. Vid ett ökat mottagande finns därmed en organisatorisk begränsning i flexibilitet med personal och resurser. I och med mottagandet av skyddsbehövande har viss beredskap kunnat upprätthållas, men framöver är de ekonomiska planeringsförutsättningarna kringskurna även i detta avseende då det är oklart vad som sker när massflyktsdirektivet löper ut i mars 2026. Införlivandet av ersättning för tomhyra i schablonen bidrar ytterligare till ekonomisk oförutsägbarhet. Detta accentueras mot bakgrund av att kvotmottagandet de senaste åren till stora delar inte har följt årsplaneringen utan fördröjts till långt in på året. Det finns samtidigt utvecklingspotential vad avser att se över och säkerställa att mottagande och integration är en del av kommunernas krisberedskap. Även om kommunernas beredskap för ett plötsligt ökat mottaganden nyligen prövats i samband med mottagandet av skyddsbehövande, utgör bristen på formaliserad beredskap en utmaning då praktisk erfarenhet riskerar att blekna över tid. Det finns exempel på län där kommuner har utvecklat handlingsplaner för att kunna utöka mottagningskapaciteten med kort varsel, dock bedöms i synnerhet tillgång till bostäder som utmanande.

- Bristande anpassning utifrån individuella behov och förutsättningar

Mot bakgrund av det låga mottagandet blir det särskilt utmanande att på ett systematiskt sätt individanpassa mottagandet och bereda insatser baserat på skilda behov och förutsättningar. Det kan påverka kommuners tillgänglighet

vad avser praktiskt stöd, råd och information utifrån individens behov. Det handlar också bland annat om bristen på individanpassade insatser för personer med långsam språkprogression, utmaningar att möta stora variationer av språkgrupper inom till exempel samhällsorienteringen och andra anpassningar utifrån utbildningsnivå och digital kompetens. Ett par länsstyrelser lyfter fortsatt behovet av samordning av kommunernas verksamhet och Arbetsförmedlingens utbud av insatser, som behöver utgå från målgruppens behov med betoning på de nyanlända som har en svag anknytning till arbetsmarknaden. Att kommuner i ökad grad ansöker om statsbidrag som länsstyrelsen fördelar i syfte att arbeta individnära snarare än med organisatorisk utveckling och beredskap pekar på kommunernas behov av att motverka konsekvenserna av sådana strukturella utmaningar. Upptäckt av individuell utsatthet såsom trauma, dolda funktionshinder och hedersproblematik kan försvåras när kompetens och erfarenhet går förlorad i samband med att mottagandeverksamheter nedmonteras och införlivas i ordinarie verksamhet. Avsaknad av statlig närvaro och service i delar av landet samt den utvecklingspotential som finns avseende samverkan med andra aktörer såsom Arbetsförmedlingen, region och civilsamhällesaktörer bidrar därtill till bristen på anpassning.

- Bristande långsiktighet i boendefrågan och delvis bristande kvalitet

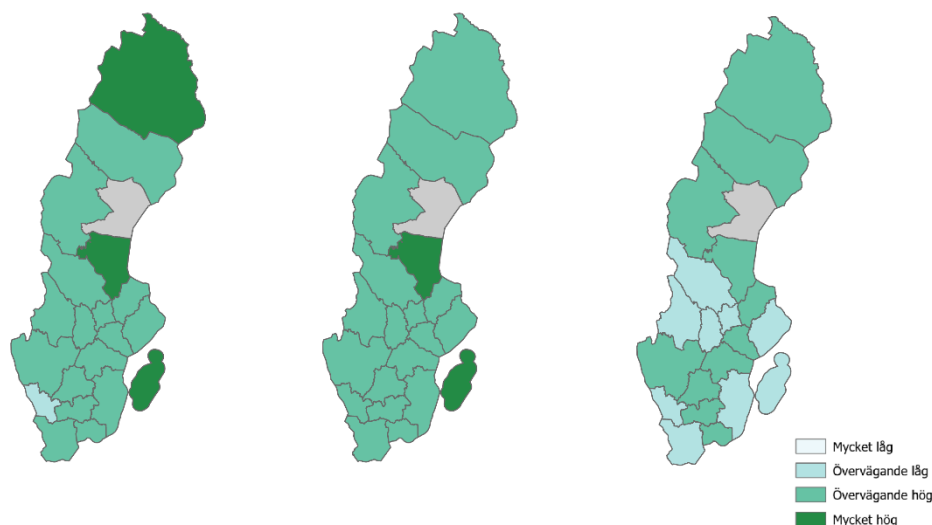
Även om tillgången på bostäder för det initiala mottagandet av anvisade nyanlända med nuvarande nivåer är mer i balans än för ett par år sedan förekommer fortsatt utmaningar vad gäller boendesituationen. Länsstyrelser signalerar att många kommuner inte har tillgång till lägenheter av tillräcklig storlek i synnerhet för större hushåll, vilket leder till trångboddhet. 27 procent av kommunerna som besvarade länsstyrelsernas enkät anger att de mycket eller ganska sällan tar hänsyn till områdets socioekonomiska förutsättningar vid placering. Som skäl anges bland annat att hyresnivån och tillgången styr eller att tomhyra inte längre går att återsöka, vilket föranleder att anskaffning av bostad baseras på vad som finns tillgängligt när behov uppstår. Överlag innebär förändringarna avseende ersättning för tomhyra att kommuner inte kan ha samma beredskap som tidigare med ändamålsenliga bostäder för anvisade nyanlända. Tidsbegränsade kontrakt är fortsatt förekommande, 28 procent av kommunerna erbjuder mycket eller ganska sällan tillsvidarekontrakt eller förstahandskontrakt till hushåll med barn och 32 procent till hushåll utan barn. Det är i storstäder och storstadsnära kommuner som majoriteten av dessa kommuner återfinns. Det höga antalet flyttar, 41 procent inom tre år efter mottagandet 2020, indikerar att många nyanlända har en osäker bostadssituation, vilket även gäller gruppen självbosatta. Länsstyrelsens sammantagna bedömning är att mottagandet av nyanlända för bosättning inte hanteras inom ramen för kommunernas övergripande bostadsförsörjningsansvar i tillräcklig utsträckning och en avsaknad i varierande grad av ett långsiktigt perspektiv i boendefrågan.

NYANLÄNDA

Bedömning av kapacitet under 2024

Uppskattad kapacitet 2025-2027
utifrån väntat behov

Uppskattad beredskap inför större
oförutsedd ökning 2025

Kartor 1. Länsstyrelsernas bedömning avseende beredskap och kapacitet i mottagandet av nyanlända under 2024, väntat behov under 2025–2027, samt vid större oförutsedd ökning 2025.

6.2 Ensamkommande barn

6.2.1 Framgångsfaktorer

- Resurseffektivisering och viss bibehållen beredskap genom samverkan

Det är utmanande för såväl länsstyrelser som kommuner och civilsamhället att i samverkan arbeta strukturerat med mottagandet av ensamkommande barn. Trots det understryks att samverkan och samordning är nödvändigt för att upprätthålla beredskap i länen. Pragmatiska förhållningssätt återfinns över landet i form av till exempel länsöverskridande nätverk, kommunsamverkan för placering genom länsgemensam resurs och omfördelningar av andelstal. Några få länsstyrelser har därtill lyckats upprätthålla sina regionala nätverk för mottagandet av ensamkommande barn. Länsstyrelserna tar också fram ett nyhetsbrev fyra gånger per år. Nyhetsbrevet sprids brett till så väl kommuner som civilsamhälle och andra myndigheter.

Det nationella nätverket för Barns bästa vid återvändande (BBÅ), som bedrivs av Strömsunds kommun, har under året utökats med ett par mellanstora kommuner som behöver utbyta erfarenheter om mottagandet av ensamkommande barn med liknande kommuner som inte återfinns inom det egna länet. Detta är alla exempel på en resurseffektivisering i syfte att bibehålla en miniminivå av beredskap trots det över tid låga mottagandet.

Omfördelning i mottagandet till ett fåtal kommuner stärker dock inte beredskapen i de kommuner som omfördelar till annan kommun. Samtidigt behöver alla kommuner ha beredskap i händelse av anvisningar på anknytning som utgör ungefär 70 procent. Under året har åter frågan lyfts om möjligheten att omfördela andelar även mellan län.

- Nationell samverkan

Vid omstruktureringen av Samverkansdelegationen beslutades att arbetsgruppen för frågor rörande ensamkommande barn skulle kvarstå eftersom aktörerna i Samverkansdelegationen ansåg att det fanns behov av ett nationellt forum för att analysera och belysa frågor rörande ensamkommande barn. Arbetsgruppen är ett av få forum som har fokus på målgruppen och har bland annat, som nämnts, nyttjats som referensgrupp för uppdraget att motverka att ensamkommande barn försvinner. Utan samverkansdelegationens arbetsgrupp anser Länsstyrelsen att uppdraget inte på samma sätt kunnat samla den expertis som finns på området. Uppdraget hade heller inte haft möjlighet att vara lika framgångsrikt i sin planering av spridningen, där myndigheterna nu kunnat använda sin samlade kompetens och sina samlade kontakter för att sprida vägledningen och därmed stärka arbetet med att motverka att ensamkommande barn försvinner.

6.2.2 Bedömning av beredskapen framåt och samlad bedömning av utvecklingsområden

Sexton länsstyrelser bedömer kapaciteten för de närmsta åren som övervägande hög och fem länsstyrelser som övervägande låg. Vid en oförutsedd ökning är det endast sex länsstyrelser som gör bedömningen att kapaciteten är övervägande hög, vilket är något fler än förra året. Två bedömer kapaciteten som mycket låg och resterande tretton som övervägande låg.

Nedan beskrivs några övergripande utmaningar länsstyrelserna ser påverkar beredskapen framåt:

- Strukturerad samverkan genom regionala nätverk

Länsstyrelser som idag saknar strukturerad regional samverkan, främst med och mellan kommunerna, påtalar behovet av sådan samverkan samt utmaningarna i att motivera kommunerna till deltagande. Länsstyrelsernas enkät påvisar att av de 262 kommuner som besvarat enkäten uppgav knappt 150 av dessa att de tagit emot ett ensamkommande barn under 2024. 75 procent av dessa hade tagit emot endast ett till max fyra barn. Mottagandet av ensamkommande barn är ofta inlemmat i kommunernas övergripande socialtjänstarbete, där det i sammanhanget endast är en liten del av det breda

och ofta utmanande arbete socialtjänsterna står inför. Det låga mottagandet har därtill inneburit att mottagandefrågan sällan diskuteras på övergripande, strategisk nivå i kommunerna. Även bristen på rutiner, processer och specifik kompetens om ensamkommande barn påverkar beredskapen, till exempel i händelse av ett ökat mottagande men även utifrån anpassning av insatser utifrån individuella behov. Länsstyrelser har tidigare signalerat att strukturerad samverkan med civilsamhället i mottagandet av ensamkommande barn har avtagit. Civilsamhället har allt svårare att arbeta strukturerat med frågan och möter inte barnen i organiserad verksamhet som tidigare, vilket leder till att länsstyrelserna, och andra aktörer, får ta del av färre rapporter och vittnesmål kring barnens situation.

- Placeringsformer

I takt med att HVB-hem avvecklas är placering av ensamkommande barn i stor utsträckning beroende av familjehem och stödboende. Länsstyrelser och kommuner rapporterar dock att det är svårt att rekrytera familjehem i den egna kommunen när behovet uppstår och placering görs istället utifrån vad som finns tillgängligt där och då. Detta bekräftas av kommunernas svar på länsstyrelsernas enkät där endast 12 procent av kommunerna uppger att de har mycket goda förutsättningar och 26 procent att de har ganska goda förutsättningar att erbjuda placering i den egna kommunen utifrån barnets individuella behov, såsom ålder och kön. Stödboende är en boendeform för barn och unga som bedöms kunna bo i ett eget boende med anpassat stöd, och som inte har behov av sådana vård- och behandlingsinsatser som motiverar en placering i HVB. Jämfört med den grupp av barn och unga som placeras i HVB är stödboende avsett för barn och unga som är bättre socialt fungerande och endast har ett mindre vårdbehov. Barnen ska också kunna anses så pass mogna och självständiga att familjehemsplacering inte bedöms lämplig. När placeringsalternativ utreds för ensamkommande barn handlar det om barn som med största sannolikhet inte kan språket, inte är bekanta med det svenska systemet och sannolikt inte heller bör kunna anses som självständig på det sätt som avses i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd kring placering i stödboende. Därtill kvarstår problematiken med privatplaceringar av ensamkommande barn som beviljats skydd enligt massflyktsdirektivet. Eftersom privatplaceringar inte anses som en placeringsform finns ingen officiell statistik att tillgå kring antalet privatplaceringar i Sverige. Som länsstyrelserna tidigare påpekat innebär denna form av placering att ingen ersättning utgår från kommunen till den familj som barnet bor hos, vilket medför att barnet inte får samma ekonomiska förutsättningar som andra placerade barn. De barn som placerats i familjer som ännu inte har folkbokförts riskerar särskild ekonomisk utsatthet som en följd av den låga nivån för dagersättning.

Det förekommer även att barn placeras i externa boendeformer i annan kommun, men det är osäkert huruvida detta görs utifrån de lagmässiga kraven. I Västernorrland har länets enda kvarvarande HVB-hem signalerat att

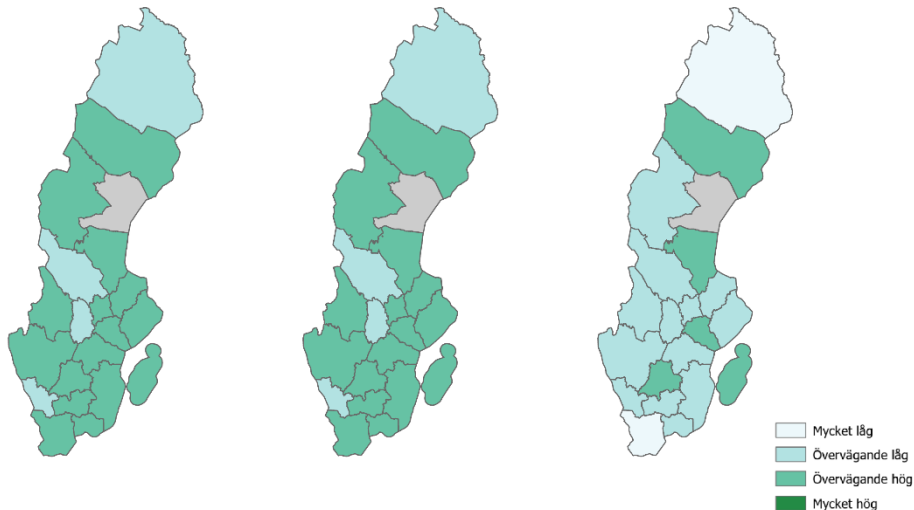
de framöver har behov av placeringar från kommuner även i andra län för att inte behöva avveckla verksamheten. Även utifrån utmaningarna med placeringsalternativ ser Länsstyrelsen behovet av att utreda för- och nackdelar med möjlighet till omfördelning av andelstal mellan län.

ENSAMKOMMANDE BARN

Bedömning av kapacitet under 2024

Uppskattad kapacitet 2025-2027
utifrån väntat behov

Uppskattad beredskap inför större
oförutsedd ökning 2025

Kartor 2. Länsstyrelsernas bedömning avseende beredskap och kapacitet i mottagandet av ensamkommande barn under 2024, väntat behov under 2025–2027 samt vid större oförutsedd ökning 2025.

7. Analys beredskap och kapacitet

7.1 Nyanlända

Länsstyrelsens bedömning är att de senaste årens låga nivåer i mottagandet av nyanlända har resulterat i neddragning av resurser i kommuner och följaktligen en begränsning av beredskapen och kapaciteten, men att bilden inte är entydig. Länsstyrelser beskriver att det dels varierar inom och mellan kommuner i länen, dels mellan olika delar av mottagandet. Både nya och äldre förändringar i de statliga ersättningarna till kommunerna för mottagandet av nyanlända lyfts alltjämt i detta sammanhang. Trots att kommunerna hade ett högre mottagande 2024 med anledning av folkbokföringen av skyddsbehövande, beskriver länsstyrelserna och kommunerna att det finns utmaningar att bibehålla personal och resurser och att de statliga ekonomiska ersättningar som följer med mottagandet av nyanlända inte motsvarar de behov som kommunerna har i sitt integrationsarbete. Kommunernas varierade förutsättningar innebär också att en del kommuner eller delar av mottagandeverksamheten kan ha svårt att tillgodogöra sig det stöd som länsstyrelser erbjuder i form av nätverk och kompetenshöjande insatser. Delvis förändrade arbetssätt hos länsstyrelserna gentemot kommunerna kan krävas i syfte att fortsatt bidra till ett mer likvärdigt mottagande i länen. Avseende arbetet med statsbidraget beredskap och kapacitet (37 § ersättningsförordningen) har länsstyrelserna redan påbörjat ett delvis reviderat arbetssätt, genom nationella utlysningar, med anledning av det lägre söktrycket. Detta arbete fortsätter under 2025 genom en mer genomgripande analys för att få en bättre uppfattning om orsakerna till det lägre söktrycket, vilket förväntas ge en grund för ytterligare nya arbetssätt.

Avseende 2024 har folkbokföringen av skyddsbehövande inneburit att mottagandet i många kommuner och län har legat på relativt höga nivåer jämfört med de närmast föregående åren. Det har möjliggjort att viss beredskap och kapacitet har kunnat upprätthållas. Kommuner signalerar dock att det oavsett krävs en viss nivå på mottagandet för att vidmakthålla en grundnivå av beredskap. Om denna nivå understigs, särskilt över tid och i mindre kommuner, kan alltfler mottagandeverksamheter komma att införlivas i ordinarie verksamhet likt mottagandet av ensamkommande barn. I syfte att främja kommunernas planeringsförutsättningar på kort sikt under 2025 är det därför av stor vikt att i så god tid som möjligt kommunicera eventuell förlängning av massflyktsdirektivet med tydliga besked från regeringen om hur situationen för målgruppen avses hanteras på sikt.

Relaterat till detta är Länsstyrelsens bedömning att det är av stor vikt att berörda myndigheter får uppdrag i samverkan avseende informationsinsatser vid snabba förändringar såsom skedde under 2024. EU:s förlängning av massflyktsdirektivet i juni 2024, som ledde till att en stor andel av skyddsbehövande kunde folkbokföra sig samt efterföljande regeländringar i bosättningslagen och nya regler för folkbokföring av skyddsbehövande som infördes 1 november, krävde stora informationsinsatser gentemot kommuner, civilsamhället och målgruppen samt mellan myndigheter. Avsaknaden av en utpekad aktör med uppdrag att samordna samverkan för att ta fram informationen innebar att arbetet blev ineffektivt, resurskrävande samt bidrog till otydlig och bristfällig information. Länsstyrelserna tog i regel en samordnande roll, vilket krävde stora arbetsinsatser som fick till följd att utvecklingsarbetet delvis fick stå tillbaka.

Kommunernas planeringsförutsättningar har påverkats negativt avseende kvotmottagandet, som under 2024 och även året dessförinnan fördröjts. De aviserade årsplaneringarna har i många fall frångåtts och kommunerna har som en konsekvens ådragit sig kostnader för såväl personal men även för bostäder, när faktisk tomhyra inte längre kan återsökas. Det är därmed önskvärt att regeringens beslut avseende kvotmottagandet tas i tillräckligt god tid för att möjliggöra att arbetet med överföringar av kvotflyktingarna kan genomföras i enlighet med kommunernas årsplaneringar.

Länsstyrelsen noterar att kommuner lyfter vikten av det mellanmänniska mötet och dialogen med samt tillgängligheten för nyanlända. Det kan till exempel bestå av drop-in tider, öppna receptioner eller fysiska mötesplatser där nyanlända kan träffa kommunanställda handläggare för olika typer av praktiskt stöd eller täta uppföljningar med nyanlända hushåll och hembesök. Genom sådan tillgänglighet och de personliga mötena sänks tröskeln till det offentliga och nyanländas tilltro till sin egen förmåga och till samhället främjas. Samverkan med det lokala civilsamhället är också av betydelse i detta sammanhang, som kan erbjuda en väg in i den sociala gemenskapen. Länsstyrelsen ser att denna typ av verksamhet kan fungera som en viktig motpol mot misstro till kommuner, myndigheter och offentlig verksamhet. Kommuner förmedlar till viss del en oro för att denna mer personliga vägledning under nyanländas första tid i Sverige riskerar att avvecklas eller minska till följd av det lägre mottagandet och minskade ekonomiska resurser. I detta sammanhang vill Länsstyrelsen även belysa att den höga förändringstakten inom migrations- och integrationsområdet med många parallella utredningar som fokuserar på olika delar av mottagningssystemet och som i flera avseenden syftar till en ökad kravställning på målgruppen är svåra att överblicka och uppfatta konsekvenserna av. Det finns därför ett behov av att korrekt och sammanhållen information till målgruppen och berörda aktörer som möter målgruppen förmedlas. Detta underlättar även kommunernas och andra berörda myndigheters möjligheter att främja att individen når upp till de krav som ställs, särskilt då vi redan idag noterar

brister i individanpassningen. Länsstyrelsen menar att det som ett första steg vore önskvärt med en nationell sammanställning över samtliga utredningar som belyser helheten, vilka målgrupper som omfattas samt konsekvenser av de olika förslagen. En sådan sammanställning bör även omfatta en barnkonsekvensanalys.

Länsstyrelserna har följt nyanländas bosättning och boendesituation på olika sätt sedan bosättningslagen infördes. Länsstyrelsen noterar fortsatt förekomst av bristande långsiktighet i bosättningen och bristande kvalitet i boendet. Genom den statistiska analys som länsstyrelserna har genomfört kan vi konstatera att flyttar inom ett par år efter mottagandet är vanligt förekommande. Genom flyttarna sker delvis en omfördelning i mottagandet över tid, från kommuner med goda socioekonomiska förutsättningar till kommuner med sämre socioekonomiska förutsättningar. Det är även relativt vanligt förekommande att nyanlända redan i anvisningskommunen bosätts i områden som är mer socioekonomiska utsatta. Även trångboddhet förekommer fortsatt, särskilt för större hushåll. Länsstyrelsen bedömer att förändringar i ersättningar avseende tomhyra ytterligare kan inverka på kommunernas upplevda utrymme att ta tillräcklig hänsyn till boendekvalitet och placering. Länsstyrelsen vill sammantaget belysa att bosättningen av nyanlända i en del kommuner inte i tillräcklig utsträckning hanteras inom ramen för kommunernas övergripande bostadsförsörjningsansvar. Oaktat vad den pågående utredningen om ett nytt system för bosättning av nyanlända utmynnar i ser Länsstyrelsen fortsatt ett behov av att det finns en tydlighet gentemot kommunerna vad gäller deras ansvar i bostadsförsörjning för nyanlända.

Som redovisats i statistik under första delen av rapporten framgår att knappt hälften av de som bosatte sig i landets kommuner under 2024 är självbosatta. Föregående år utgjordes majoriteten nyanlända av självbosatta. Samtidigt är det en stor andel av kommunerna som inte ger samma stöd och insatser till målgruppen jämfört med anvisade nyanlända och många kommuner uttrycker ett behov av att bättre nå ut till målgruppen. Enligt länsstyrelsernas lägesbildsenkät anger knappt 62 procent av kommunerna att de ger samma stöd till självbosatta som till anvisade nyanlända. I gruppen självbosatta ryms förutom de som kommit på egen hand och sökt asyl även de som kommit som anhöriga. Gruppen anhöriga kan ses som en grupp som är i särskilt behov av stöd eftersom de riskerar att hamna utanför samhällets insatser. I de statliga schablonersättningar som kommunerna erhåller för mottagandet ingår också ersättning för insatser för självbosatta, vilket Länsstyrelsen ser ett behov av att förtydliga.

7.2 Ensamkommande barn

Länsstyrelsens bedömning är att mottagandet av ensamkommande barn i många län och kommuner har nått en kritiskt låg nivå, i så måtto att det är mycket utmanande att upprätthålla ett strategiskt och strukturerat arbetssätt i mottagandet på såväl regional som lokal nivå.

De specifika utmaningarna består av bristen på placeringsalternativ samt svårigheten att upprätthålla strukturerad regional och lokal samverkan mellan berörda aktörer i mottagandet. Sammantaget försvårar det kraftigt möjligheten till ett mottagande anpassat utifrån individens behov och förutsättningar. I stora delar baseras mottagandet av ensamkommande barn istället på ad hoc-lösningar. Civilsamhällets minskade resurser och utmaningar att arbeta strukturerat med ensamkommande barn på grund av det låga mottagandet innebär att de inte möter målgruppen i organiserad verksamhet som tidigare. En effekt av detta är att länsstyrelserna, och andra aktörer, får ta del av färre rapporter och vittnesmål kring barnens situation.

Den ansträngda arbetssituationen för många förvaltningar som hanterar ensamkommande barn i kombination med ett mycket lågt mottagande gör att frågan inte är prioriterad. Att fördelningen baseras på ett promilletal och det faktum att anknytningsanvisningar är dominerande innebär i teorin att alla kommuner behöver ha beredskap för mottagande, men försvårar i praktiken planeringsförutsättningarna. I syfte att främja kommunernas förutsättningar att bibehålla beredskap och arbeta med mottagandefrågan ser Länsstyrelsen ett behov av ett förtydligande gentemot samtliga kommuner kring erhållandet av en fast årlig ersättning för mottagandet av ensamkommande barn utöver ersättningen för varje enskilt barn.

Länsstyrelsen bedömer att den mycket låga nivån på mottagandet, där många kommuner har fått enstaka eller inga anvisningar under flera års tid, har resulterat i att för- och nackdelar med omfördelning av andelstal mellan län behöver utredas. Denna redovisning har i tidigare avsnitt belyst att omfördelning mellan kommuner i samma län inte alltid längre är tillräcklig, även när allt mottagande fördelas till endast en kommun i ett län. Mottagandet är således inte alltid ekonomiskt hållbart ens på länsnivå, varför det aviseras om att det sista kvarvarande HVB-hemmet för målgruppen i flera län har avvecklats eller riskerar avveckling framöver. I och med att nätverksplacering är vanligt förekommande ser Länsstyrelsen även ett stort behov av att systematiskt stötta nätverkshemmen, vilka själva ofta befinner sig i integrationsprocessen.

Denna redovisning har dock även belyst exempel på pragmatiska förhållningssätt till den beskrivna situationen i mottagandet av ensamkommande barn. Länsstyrelsers länsöverskridande nätverk för kommuner och andra berörda aktörer är ett sådant exempel, liksom att det nationella BBÅ-nätverket utökats med fler mellanstora kommuner från olika

län som delar samma behov av samverkan och utbyte av erfarenheter. Även om dessa arbetssätt på intet sätt till fullo motverkar utmaningarna finns potential att utveckla det vidare samt omfatta fler län. Länsstyrelserna arbetar strukturerat med att på flera sätt sammanställa och presentera aktuell information som berör ensamkommande barn. Information som respektive länsstyrelse därefter kan sprida vidare till berörda aktörer i sina län utan egna större arbetsinsatser. Länsstyrelsen avser att fortsätta utveckla det samordnade stödet till länsstyrelserna framöver.

Slutligen understryker Länsstyrelsen vikten av att de utpekade aktörerna i uppdraget om ensamkommande barn som försvinner fortsätter följa frågan utifrån sina respektive ansvarsområden när uppdraget avslutas i september 2025.

8. Avslutande kommentarer

Utifrån den samlade redovisningen vill Länsstyrelsen ge följande medskick.

- Ge uppdrag i samverkan avseende informationsinsatser vid regeländringar

I denna redovisning har Länsstyrelsen beskrivit hur folkbokföringen av skyddsbehövande och efterföljande regeländringar med reviderade kommunal som följt krävt stora, samordnade informationsinsatser. Länsstyrelsen ser behov av att regeringen ger informationsuppdrag i samverkan vid liknande snabba regeländringar av komplex karaktär som inbegriper flera berörda myndigheter. Detta kan även bidra till att öka förtroendet och tilliten gentemot och mellan berörda organisationer, genom att korrekt och sammanhållen information förmedlas. Länsstyrelsen föreslår att en utpekad aktör, förslagsvis Informationsverige.se, uppdras att leda och samordna sådana informationsinsatser och att berörda myndigheter uppdras att bistå i samordningen.

- Utred för- och nackdelar med omfördelning av andelstal mellan län

Det över tid låga mottagandet av ensamkommande barn har inneburit att omfördelning av andelstal inom län inte alltid längre är tillräckligt för att upprätthålla en miniminivå av beredskap och mottagningskapacitet. Av denna anledning föreslås att för- och nackdelar med omfördelning av andelstal även mellan län utreds. Ett sådant arbete bör involvera samtliga berörda myndigheter.

- Vidta åtgärder som framkommit i arbetet med utredningen *Gode män och förvaltare* – en översyn (2021:36)

Länsstyrelsen vill fortsatt påtala vikten av ett tydliggörande i frågan om de förslag om god man som föreslogs i utredningen *Gode män och förvaltare* – en översyn (SOU 2021:36). Vi önskar åter igen uppmärksamma att frågan fortfarande inte är löst och att det innebär rättsliga förluster för redan utsatta barn. Länsstyrelsen ser att de åtgärder som bland annat Länsstyrelsen Skåne föreslagit i sina remissvar till utredningen bör vidtas skyndsamt för att ensamkommande barn inte ska lida rättsförlust. Migrationsverket har också indikerat att införandet av Asyl- och migrationspakten kommer att innebära förändringar i godmanskapet, vilket också bör analyseras och förberedas inför.

Rapporten har författats av Elin Blomberg, Länsstyrelsen Stockholm med bidrag från Karin Eriksby, Länsstyrelsen Örebro län och Sofia Maherzi, Länsstyrelsen Uppsala. Ärendet har beslutats av Länsråd Daniel Gustafsson efter föredragning av nationell samordnare Michella Zayat.

8. Bilagor

1. Rapport Länsstyrelsen Blekinge
2. Rapport Länsstyrelsen Dalarna
3. Rapport Länsstyrelsen Gotland
4. Rapport Länsstyrelsen Gävleborg
5. Rapport Länsstyrelsen Halland
6. Rapport Länsstyrelsen Jämtland
7. Rapport Länsstyrelsen Jönköping
8. Rapport Länsstyrelsen Kalmar
9. Rapport Länsstyrelsen Kronoberg
10. Rapport Länsstyrelsen Norrbotten
11. Rapport Länsstyrelsen Skåne
12. Rapport Länsstyrelsen Stockholm
13. Rapport Länsstyrelsen Södermanland
14. Rapport Länsstyrelsen Uppsala
15. Rapport Länsstyrelsen Värmland
16. Rapport Länsstyrelsen Västerbotten
17. Rapport Länsstyrelsen Västernorrland
18. Rapport Länsstyrelsen Västmanland
19. Rapport Länsstyrelsen Västra Götaland
20. Rapport Länsstyrelsen Örebro
21. Rapport Länsstyrelsen Östergötland